

Amsterdamse sport in cijfers: 1999

Resultaten van de Amsterdamse sportmonitor

Amsterdam, 25 januari 2000

Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP)
Amsterdamse Bureau voor Onderzoek en Statistiek (O + S)

In opdracht van de afdeling Sport en Recreatie, Dienst Welzijn Amsterdam van de
gemeente Amsterdam

Inhoudsopgave

Uitklapvel Samenvatting Amsterdamse sport in cijfers: 1999

1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Methodiek	3
1.3	Rapportage	4
2	Kerncijfers sportdeelname in Amsterdam	5
2.1	Sportdeelname: aantal beoefende sporten en frequentie	5
2.2	Zelfbeeld	7
2.3	Populariteit takken van sport	8
2.4	Tijd besteed aan sport en vormen van sportbeoefening	9
2.5	Sportverleden van niet-sporters	11
2.6	Lichamelijke opvoeding en zwemles	12
3	Achtergronden van sporters	14
3.1	Leeftijd	14
3.2	Sekse	15
3.3	Opleiding	16
3.4	Inkomen	17
3.5	Etniciteit	19
3.6	Motieven van niet-sporters	21
4	Sportaanbieders	22
4.1	Marktaandelen van sportaanbieders	22
4.2	Organisatieverband en doelgroepen	23
4.3	Kosten van sport	28
4.4	Vrijwilligerswerk in de sport	30
5	Sportaccommodaties	32
5.1	Gebruik van sportaccommodaties	32
5.2	Kwaliteitsoordeel van sporters	33
6	Stedelijk gebied	35
6.1	Nabijheid sportvoorziening en verplaatsingsgedrag	35
6.2	Sportdeelname, sportaanbieders en tevredenheid van sporters per stadsgebied	37
7	Conclusies en bespreking	40
7.1	Algemeen	40
7.2	Wie sporten er wel en wie niet?	40
7.3	Organisatie en accommodatie	42
7.4	Stadsgebieden en sport	43
	Bijlagen	
Bijlage 1	Achtergrondgegevens steekproef	44
Bijlage 2	Extra tabellen	46

Kerncijfers Sportbeoefening Amsterdam
Op basis van:

- sportmonitor 99
- aanvullend onderzoek onder jongeren in 3 stadsgebieden

Op een paar onderdelen wordt een vergelijking gemaakt met cijfers uit:

- landelijk onderzoek AVO1995
- Amsterdams onderzoek WAVE 1993

Vanwege de ongelijksoortigheid van de onderzoeken moet bij de vergelijking echter het nodige voorbehoud in acht worden genomen.

% van de bevolking dat sport - vergelijking landelijk / Amsterdam

Landelijk (AVO 95)	Amsterdam % van de bevolking dat sport	naar leeftijd (..) = AVO 95						naar etnische afkomst					
		6 - 11	12 - 17	18 - 24	25 - 39	40 - 64	65 +	NL	S/A	T	M	Ov.ind	Ov.N.ind
(65%)	≥ 1x per jaar 64%	83 (87)	72 (84)	77 (74)	79	56	48 (31)	70	46	38	43	66	75
*	≥ 1x per mnd 55%	55	63	59	64	49	46	62	34	22	29	60	70
(51%)	≥ 1x per wk 36%	34	38	33	35	29	31	37	21	18	19	28	45
(37%)	bij sportvereniging 25%	42 (64)	38 (65)	14 (46)	23	20	15 (11)	23	12	13	17	31	22
	36% heeft afgelopen jaar <i>niet</i> gesport												
	12% heeft <i>nog nooit</i> gesport												

* = geen vergelijkingsmateriaal voorhanden

NL = Nederland
S/A = Suriname / N. Antillen
T = Turkije
M = Marokko
Ov. ind. = Overig geïndustrialiseerd
Ov.N.ind. = Overig Niet geïndustrialiseerd

Het percentage *regelmatige* sporters (≥ 1x per week) en het percentage leden van een sportvereniging is lager dan het landelijk gemiddelde, met uitzondering van 65+ ers.

Deze cijfers zijn hoger dan het *stedelijk* gemiddelde, maar gelijk aan het landelijk gemiddelde. De waarheid ligt als gevolg van betrouwbaarheidsmarges waarschijnlijk in het midden. Dat betekent globaal dat 8 van de 10 aan sport heeft gedaan 7 van de 10 ≥ 1x per maand 5 van de 10 ≥ 1x per week

Aanvullend onderzoek naar jongeren (13 - 18) in 3 stadsgebieden (% bevolking)						
	N	W	ZO	AUT	ALL	
≥ 1x p.j.	84	83	81	87	87	82
≥ 1x p.m.	80	82	76	83	85	78
≥ 1x p.w.	69	73	62	75	77	65
lid sportv.	40	50	33	42	52	35

N = Noord
W = Westelijke Tuinsteden
ZO = Zuidoost
AUT = autochtonen
ALL = allochtonen

Leeftijd uitgesplitst		
	13 - 15	16 - 18
≥ 1x p.j.	88	79
≥ 1x p.m.	84	76
≥ 1x p.w.	75	63
lid	42	38

De ledencijfers van sportverenigingen zijn beter te rijmen met het stedelijk gemiddelde. Gemiddeld is 4 op de 10 lid, in Noord is dat 5 op de 10, in West ruim 3, in Zuidoost ruim 4 op de 10. Allochtonen minder vaak dan autochtonen.

De sportdeelname van jongeren neemt af bij het stijgen van de leeftijd, maar niet dramatisch.

Deze cijfers sluiten goed aan op WAVE 1993 waarin werd geconstateerd dat 6 op de 10 jongeren 'intensief' aan sport doet en 4 op de 10 lid is van een sportvereniging.

De verschillen tussen de leeftijdsgroepen zijn niet meer zo groot. Men gaat tot op hogere leeftijd door met sporten

	Uitgesplitst naar leeftijd en sekse					
	NL	S/A	T	M	Ov. ind	Ov. N. ind
minderjarig						
man	82	75	67	77	67	77
vrouw	90	64	50	50	100	75
meerderjarig						
man	64	49	36	42	77	77
vrouw	73	36	19	15	52	69

De achterstand van allochtonen in sportdeelname is met name terug te voeren op *volwassenen* en dan vooral de *allochtone vrouwen*.

Met name in de leeftijd 18-24 jaar daalt het aantal *lidmaatschappen* 'dramatisch'. Landelijk ook, maar in Amsterdam nog veel meer.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor u ligt de rapportage met de resultaten van de eerste meting met behulp van de Amsterdamse sportmonitor. Deze sportmonitor is een gestandaardiseerde vragenlijst over allerlei facetten van het sportgedrag van inwoners van de gemeente Amsterdam. Aanleiding om de monitor te ontwikkelen is het ontbreken van betrouwbare gegevens over de lokale sportdeelname. Gegevens die er wel zijn, hebben betrekking op deelterreinen van de sport in Amsterdam. In het verleden zijn incidenteel sportdeelnameonderzoeken in Amsterdam verricht, maar die verschillen onderling in definities van begrippen, leeftijdsgroepen, omvang en wijze van enquêteren. Hierdoor is nooit een goed beeld ontstaan van de ontwikkelingen in sportdeelname en de achtergronden daarvan. De Amsterdamse sportmonitor moet daar verandering in brengen.

De monitor die in Amsterdam in het voorjaar van 1999 is afgenomen, is ontwikkeld door Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP) en het Amsterdamse Bureau voor Onderzoek en Statistiek (O + S). De basisvragenlijst en de gehanteerde begrippen van de Amsterdamse sportmonitor zijn vergelijkbaar met de zogenaamde Richtlijnen Sportdeelname Onderzoek (RSO) die op landelijk niveau en in opdracht van het ministerie van VWS zijn opgesteld. De RSO moet mogelijk maken dat resultaten van lokale, regionale, landelijke en internationale sportdeelnameonderzoeken vergelijkbaar zijn door gebruik te maken van eenzelfde basismodule vragenlijst. De eerste ervaringen van de Amsterdamse sportmonitor zijn in dit kader overigens benut als pilot-studie en dienden als input voor het bijstellen van de RSO.¹ Het is de bedoeling om in ieder geval een basisdeel van de Amsterdamse sportmonitor regelmatig af te nemen. Pas dan kan de doelstelling die aan dit onderzoek ten grondslag ligt worden gehaald: 'De Amsterdamse sportmonitor dient op gestandaardiseerde wijze een periodiek overzicht op te leveren van de ontwikkelingen aan de vraagzijde van de sportmarkt binnen de gemeente, gebaseerd op uniforme en betrouwbare kerngegevens.'

De gedegen voorbereiding bij de totstandkoming van de monitor en de daarbij nagestreefde afstemming met de RSO hebben geleid tot de volgende eigenschappen van de Amsterdamse sportmonitor:

- de sportmonitor en met name de operationalisatie van de begrippen sluit nauwgezet aan bij de bij de landelijke afspraken (RSO) die hierover zijn gemaakt, zodat vergelijking met landelijke cijfers en met andere grote gemeenten mogelijk is;
- de structuur van de sportmonitor is zodanig gestandaardiseerd, dat vergelijking in de tijd en signalering van trends mogelijk zijn; de basisstructuur kan desgewenst worden aangevuld met informatie over nieuwe ontwikkelingen of bestuurlijke prioriteiten;

Noot 1 De RSO zal op haar beurt weer dienen om de Amsterdamse sportmonitor desgewenst bij te stellen. Hiervoor zullen ook ervaringen met de uitvoering van het instrument worden gebruikt. Het gaat daarbij zowel om het telefonisch afnemen van de enquête als om het verwerken en bewerken van enquêtegegevens.

- de presentatie van de monitorgegevens is zodanig, dat een breed gebruik hiervan door alle betrokken partijen (gemeente, stadsdelen, georganiseerde sport) wordt bevorderd.

1.2 Methodiek

De Amsterdamse sportmonitor bestaat uit een vragenlijst en een aankondigingsbrief met een toonblad waarop takken van sport staan vermeld. De vragenlijst wordt voor een deel telefonisch afgenomen en aangevuld met een face-to-face-enquête onder personen die niet op telefonische wijze worden geënquêteerd. Met name Turken, Marokkanen en Surinamers/Antillianen zijn met een mondelinge enquête thuis bezocht.

Er is een steekproef getrokken uit het bevolkingsregister, verrijkt met actuele adresgegevens. De steekproef omvat personen van 6 jaar tot 80 jaar. Het sportgedrag van kinderen van 6 - 12 jaar is via de ouders geïnventariseerd. De steekproef is gestratificeerd naar etniciteit. Hierdoor kunnen betrouwbare uitspraken worden gedaan over zes etnische groepen, te weten Surinamers/Antillianen, Turken, Marokkanen, personen uit niet-industrielanden, personen uit industrielanden en Nederlanders.

De respons is circa 1200. Voor de eerste vier boven genoemde etnische groepen zijn per groep 200 geslaagde vraaggesprekken gevoerd. Daarnaast zijn 400 Nederlanders geënquêteerd. Met deze steekproefomvang kunnen geen uitspraken worden gedaan over Amsterdammers met een handicap of over alle afzonderlijke stadsdelen. Wel kunnen gegevens worden herleid naar stadsgebieden. Dat zijn grote stadsdelen (Noord, Zuidoost) of groepen stadsdelen samen (bijvoorbeeld: Westerpark, Oud-West, Bos en Lommer en De Baarsjes: samen stadsgebied Oud-West).

De vragenlijst is opgebouwd uit vier blokken. Blok A bevat kernvragen van het onderzoek. Er wordt gevraagd naar welke sporten men beoefent, hoe vaak en in welk organisatorisch verband. Er wordt voor een aantal kenmerken onderscheid gemaakt naar maximaal drie takken van sport. In dit blok komen ook vragen over de lessen lichamelijke opvoeding aan de orde. Blok B gaat in op de tak van sport die de respondent het meest beoefent. Vragen hebben onder meer betrekking op de kosten van sport en de kwaliteit van de accommodatie. In blok C komen nog enkele specifieke aspecten aan bod, zoals vrijwilligerswerk, het gebruik van de stadspas en redenen waarom men niet (meer) aan sport doet. Blok D bevat allerlei persoonlijke achtergrondkenmerken, bijvoorbeeld de samenstelling van het huishouden, het netto maandinkomen en opleiding. Gegevens over etniciteit, geslacht, leeftijd, vestigingsduur en adres zijn uit de steekproef bekend.

Over de frequentie van de afname van de sportmonitor zijn nog geen afspraken gemaakt. Vanuit beleidsrelevantie en kostenefficiency geredeneerd zou het tweejaarlijks afnemen van een 'basismodule-plus' (Blok A met enkele vragen uit B, C en D) een verdedigbare keuze zijn. Elke vier jaar kunnen (beleids)actuele verdiepingsvragen worden toegevoegd.

1.3 Rapportage

De belangrijkste resultaten zijn de kerncijfers sportdeelname in Amsterdam; deze staan in 2. In 3 gaan we in op de achtergronden van de sporters en niet-sporters: doen jongeren meer aan sport dan ouderen? Sporten er meer mannen dan vrouwen, of andersom? Hoe zit het met opleiding en inkomen in relatie tot sportbeoefening? Sporten autochtone Nederlanders die in Amsterdam wonen meer dan allochtone Amsterdammers? Geldt dat voor alle leeftijdsgroepen? Deze vragen worden in 3 behandeld.

Vervolgens gaat 4 in op de verschillende organisatieverbanden waarbinnen gesport kan worden. Hoe populair is de sportvereniging onder de verschillende bevolkingsgroepen? Hoeveel Amsterdammers bezoeken wel eens een sportschool, en wie sporten er individueel of met vrienden en kennissen?

Daarna komt in 5 aan de orde welke sportaccommodaties door Amsterdammers het vaakst worden bezocht. Ook wordt ingegaan op een aantal kwaliteitsaspecten van sportaccommodaties. In 6 wordt een beeld geschetst van sportbeoefening in de verschillende stadsgebieden van Amsterdam. Wordt in Zuidoost meer of minder gesport dan in Oud-West? Zijn in Noord meer of minder bewoners lid van een sportvereniging dan in de Westelijke Tuinsteden? Hoe tevreden zijn de bewoners over de accommodaties en voorzieningen in deze stadsgebieden?

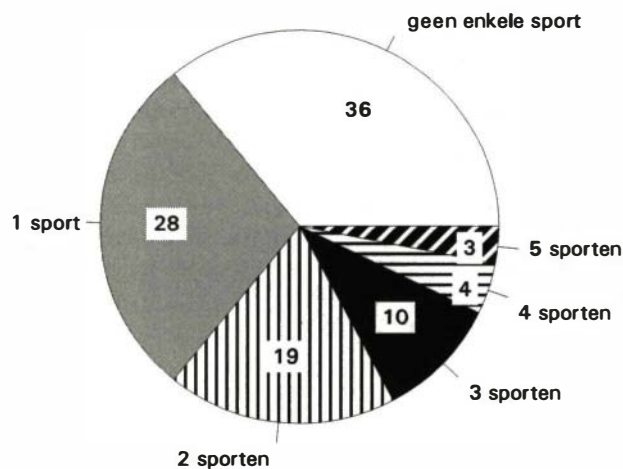
Tenslotte wordt in 7 een aantal conclusies getrokken over het sportgedrag van Amsterdammers anno 1999.

2 Kerncijfers sportdeelname in Amsterdam

De kerncijfers sportdeelname geven antwoord op de meest fundamentele vragen over sport in Amsterdam, zoals: welk percentage van de Amsterdammers doet helemaal niet aan sport? Welk aandeel van de bevolking heeft nooit aan sport gedaan? Hoeveel Amsterdammers beoefenen een, twee, drie of meer takken van sport? Hoe vaak doen Amsterdammers aan sport? Hoeveel inwoners van Amsterdam beschouwen zichzelf als sporter? Wat zijn de meest beoefende takken van sport? Hoeveel tijd besteden sporters aan hun sport?

2.1 Sportdeelname: aantal beoefende sporten en frequentie

Afbeelding 2.1 Aantal beoefende sporten (percentage van alle respondenten)

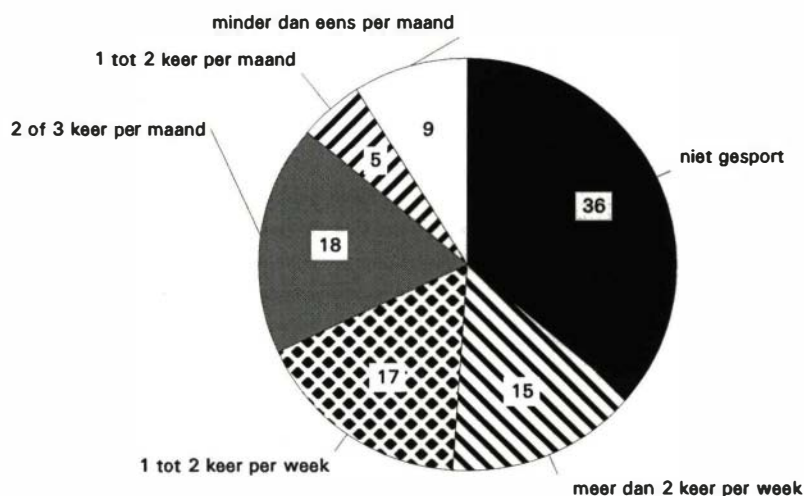

Van alle ondervraagde Amsterdammers deed 64% in het afgelopen jaar wel eens aan sport. In plaats van een strikte definitie van sport, is aan de respondenten een toonblad toegestuurd waarop alle sportactiviteiten staan die momenteel in meer of mindere mate worden beoefend. De percentages 'sporters' zijn omgerekend naar aantallen Amsterdammers². Van alle respondenten beoefent 28% (bijna 200.000 Amsterdammers) één sport, 19% (130 duizend Amsterdammers) twee takken van sport, 10% (70 duizend) drie sporten en 7% (50 duizend Amsterdammers) zelfs vier of meer.

In de onderstaande afbeelding staat aangegeven hoe vaak Amsterdammers aan sport doen.

Noot 2 Bij het berekenen van aantallen Amsterdammers is uitgegaan van een bevolkingsaantal van circa 676 duizend mensen van 6 jaar en ouder, de aantallen moeten worden gelezen als grove indicatie.

Afbeelding 2.2 Gemiddelde frequentie sportbeoefening (percentage van de respondenten)³

Tabel 2.1 Schatting frequentie sportbeoefening in aantallen Amsterdammers (6 - 80 jaar)

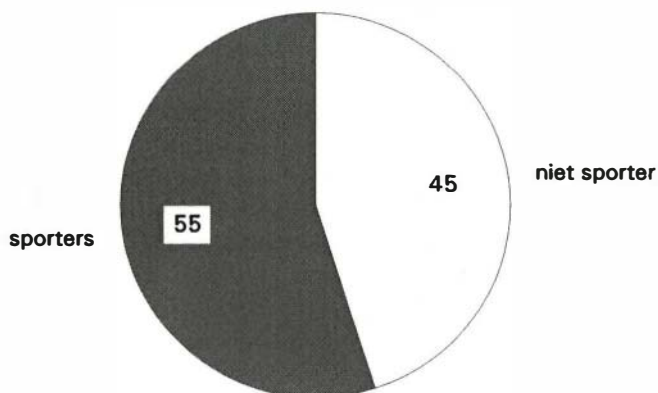
	Amsterdammers * 1000
niet gesport	240
minder dan eens per maand gesport	60
1 tot 2 keer per maand	35
2 of 3 keer per maand	120
1 tot 2 keer per week	115
meer dan 2 keer per week	105
totaal	675

Van alle Amsterdammers doet 36% in het geheel niet aan sport. Meer dan de helft (55%) sport tenminste een keer per maand. Bijna eenderde van alle Amsterdammers doet wekelijks aan sport: dat zijn in totaal 220 duizend inwoners van Amsterdam.

De landelijke RSO-afspraken die bepaalt of iemand zich sporter mag noemen, luidt dat men tenminste twaalf keer in een jaar aan één of meer takken van sport heeft gedaan. Wanneer we dit criterium hanteren voor Amsterdam, dan ontstaat het volgende beeld.

Noot 3 De categorieën zijn omgerekend van het totaal aantal maal dat een sporter per jaar de belangrijkste sporten beoefent.

Afbeelding 2.3 Sporters volgens landelijk sportdeelnamecriterium: 12 keer of vaker aan sport gedaan in de laatste 12 maanden (percentage van alle respondenten)

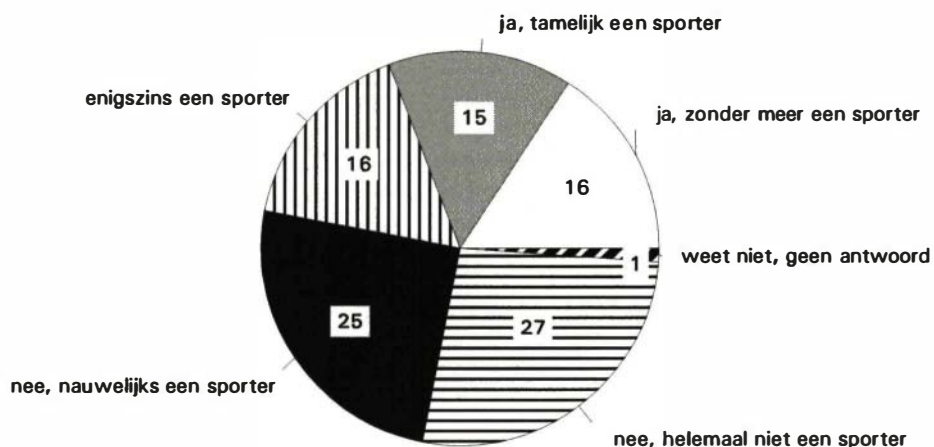

45% van de ondervraagden sport niet of doet dit minder dan 12 keer per jaar. Volgens de landelijke sportdeelnameafspraken is 55% van de Amsterdammers sporter.

2.2 Zelfbeeld

Gevraagd naar hoe mensen zichzelf zien, ontstaat een wat ander beeld. In onderstaande afbeelding staat het zelfbeeld van de respondenten weergegeven ten aanzien van sport.

Afbeelding 2.4 Zelfbeeld als sporter (percentage van alle respondenten)

Uit bovenstaande afbeelding is af te lezen dat 31% van de Amsterdamse bevolking zichzelf (tamelijk of zonder meer) als sporter ziet. Dat is beduidend lager dan het percentage sporters volgens de landelijke richtlijn (55%). Blijkbaar ziet een behoorlijk deel van de groep sporters zichzelf niet als sporter.

Aan de andere kant ziet meer dan de helft (52%) van de ondervraagden zichzelf niet of nauwelijks als sporter. Nadere berekeningen wijzen uit dat in deze groep ook sporters vertegenwoordigd zijn. Zelfs een kwart van degenen die drie keer of meer per week aan sport doet, beschouwt zichzelf niet of slechts 'enigszins sporter'. Omgekeerd geldt dat meer dan een vijfde van degenen die twaalf keer per jaar of minder aan sport doet, zichzelf wel als sporter ziet (zie bijlage 2; tabel B.2).

In het algemeen geldt wel dat hoe vaker men aan sport doet, hoe groter de kans is dat men zichzelf als sporter ziet. Uit de analyse blijkt dat mensen die zichzelf als sporter zien, veelal aan sport deelnemen in competitieverband of meedoen aan toernooien. 56% van de verenigingsleden ziet zichzelf als sporter. Voor sportscholen geldt dat 48% van de bezoekers zich sporter noemt (zie bijlage 2; tabel B.3).

2.3 Populariteit takken van sport

In de volgende tabel staan de meest beoefende takken van sport vermeld. In de tabel wordt onderscheid gemaakt naar mensen die deze sport incidenteel beoefenen, en sporters die dat regelmatig doen.

Tabel 2.2 Meest beoefende sporten afgelopen 12 maanden (percentage van de sporters)

	% alle beoefenaars	% regelmatige beoefenaars
zwemmen	27	18
fitness	18	13
voetbal	14	11
wielrensport, toerfietsen, mountainbiking	12	5
tennis	11	7
aerobics, steps	9	6
trimmen, hardlopen, joggen	9	5
wandelsport	9	6
squash	7	4
basketbal	5	3
schaatsen	5	2
(ballroom) dansen	4	3
vechtsporten	4	3
skiën, langlaufen, snowboarding	4	1
gymnastiek, turnen	4	4
skeeleren, in-line skaten	4	2
badminton	3	2
hockey	3	3
volleybal, beachvolleybal	3	2
golf	3	2

De top vijf van populaire sporten in Amsterdam is aldus:

- 1 zwemmen ;
- 2 fitness (kracht en conditie);
- 3 voetbal/zaalvoetbal;
- 4 wielrennen/fietsen;
- 5 tennis.

Meer dan een kwart van alle Amsterdammers die het afgelopen jaar wel een hebben gesport, heeft tenminste een keer gezwommen. Achttien procent van alle sporters - oftewel tweederde van de zwemmers- doet dat regelmatig, tenminste een keer per maand. Fitness heeft de afgelopen tien jaar een snelle opmars doorgemaakt en is inmiddels uitgegroeid tot de tweede sport van Amsterdam. Voetbal is sinds jaar en dag grootste teamsport. Ook anno 1999 is Amsterdam nog steeds een stad van fietsers, gezien de hoge plaats van wielrennen, toerfietsen en mountainbiken in de rangorde. De groei van tennis in de jaren tachtig en negentig heeft voorlopig geleid tot een vijfde plaats.

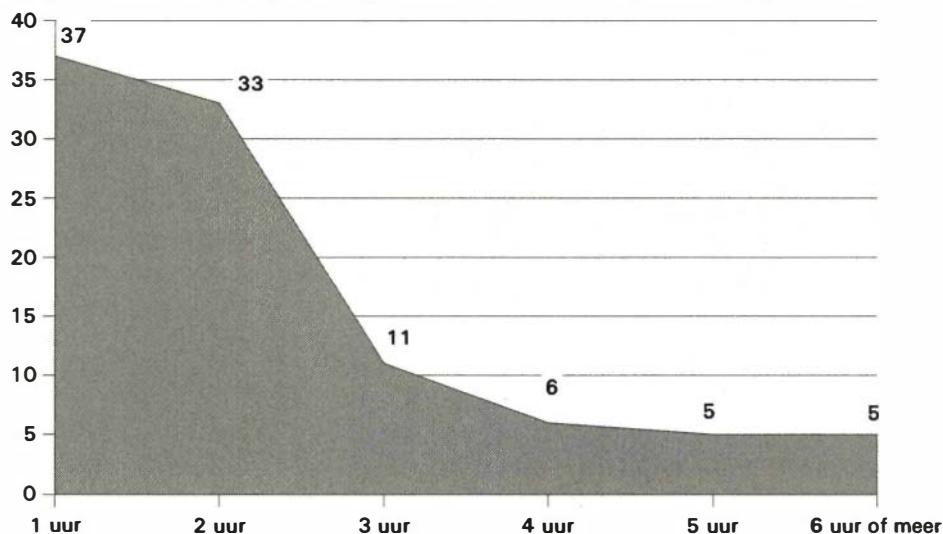
Opvallend in de rangvolgorde zijn de hoge positie van squash en de lage plaats van gymnastiek, eens een van de meest populaire takken van sport in Nederland. Het is niet onwaarschijnlijk dat aerobics en fitness deze plaats hebben ingenomen.

Voor een volledig overzicht van alle in Amsterdam beoefende takken van sport wordt verwezen naar bijlage 2 (tabel B.1).

2.4 Tijd besteed aan sport en vormen van sportbeoefening

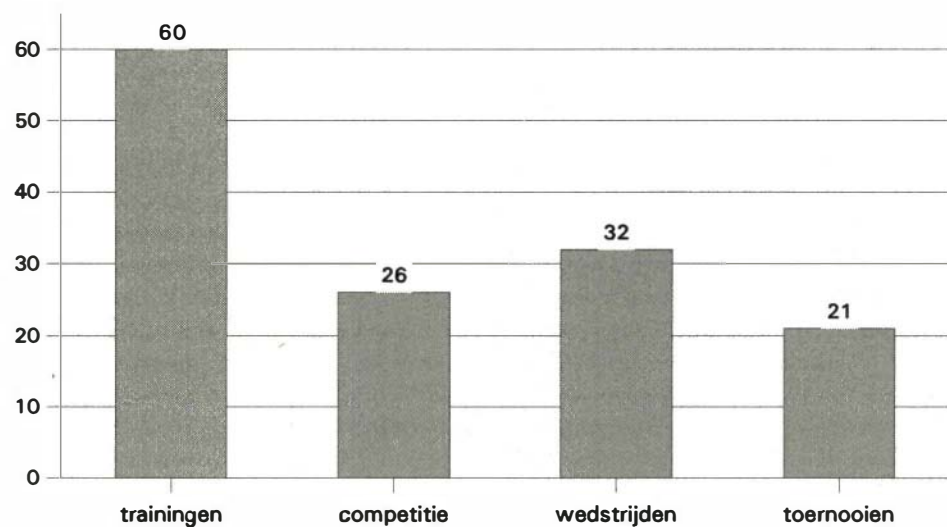
Hoeveel uur per keer besteden Amsterdammers aan hun sport?
Onderstaande afbeelding geeft daarvan een beeld.

Afbeelding 2.5 Gemiddeld aantal uren sporten per keer (percentage van de sporters)

Gemiddelde sportbeoefening duurt 2,4 uur. De meeste Amsterdammers sporten een tot twee uur per keer.

Afbeelding 2.6 Vormen van deelname aan belangrijkste sporten (percentage van de sporters)

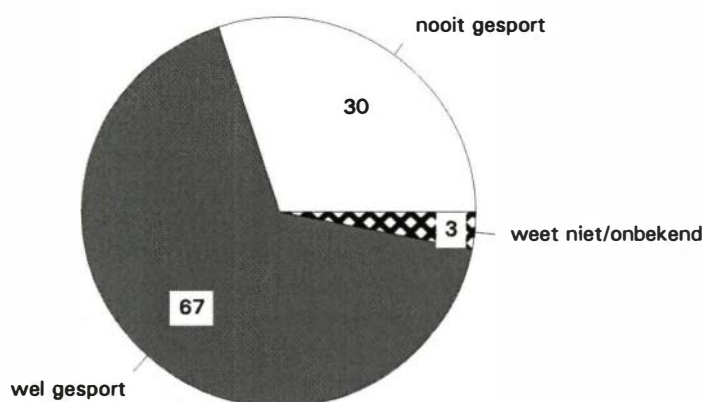
Tot ver in de jaren zeventig stond sportbeoefening sterk in het teken van wedstrijden in competitieverband. Deze wedstrijden en competities werden georganiseerd door sportbonden, waar alle sportverenigingen bij waren aangesloten. Is dat nog steeds zo?

Afbeelding 2.6 laat zien dat een meerderheid van sporters aan trainingen deelneemt. Slechts eenderde van de sporters komt uit in wedstrijdverband. Nog minder sporters, namelijk 26%, doet dat in competitieverband. De meeste wedstrijdssporters (77%) nemen deel aan een door sportbonden georganiseerde competitie. In deze groep bevinden zich vooral leden van sportverenigingen. Bijna tweederde (63%) van de verenigingssporters komt uit in wedstrijden. Iets meer dan de helft (54%) van de verenigingsleden neemt deel aan een competitie. Voor sportscholen liggen deze percentages een stuk lager: 15% van de bezoekers van sportscholen doen mee aan wedstrijden, terwijl 10% in competitieverband sport.

Een vijfde van alle sporters doet wel eens mee aan een toernooi.

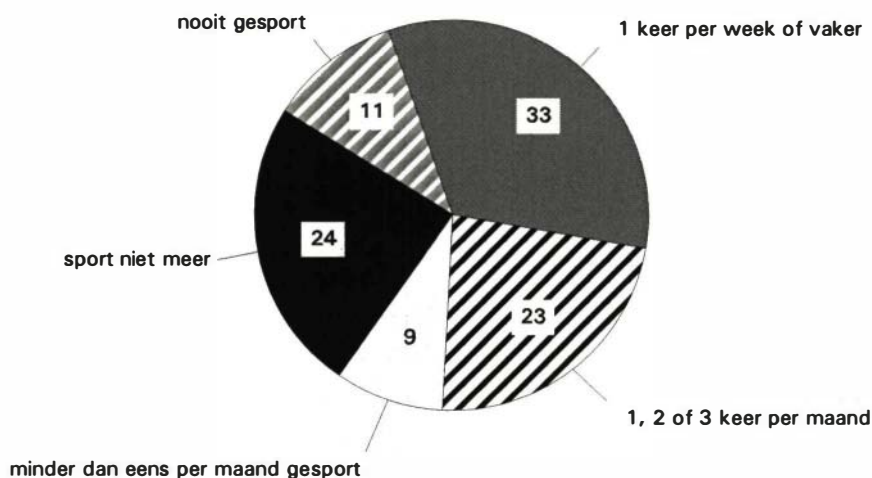
2.5 Sportverleden van niet-sporters

Afbeelding 2.7 Sportverleden niet sporters (percentages van de niet-sporters)

Van de ondervraagden die het afgelopen jaar geen enkele sport beoefenden, heeft tweederde in het verleden wel gesport. Minder dan een derde heeft nog nooit een sport beoefend. Van de ex-sporters sportte meer dan de helft (52%) bij een sportvereniging. Bijna een vijfde bezocht een commercieel sportcentrum en 13% deed individueel aan sport (zie bijlage 2; tabel B.4). Het relatief hoge percentage ex-sporters dat ooit bij een sportclub was aangesloten, houdt waarschijnlijk verband met de dominante positie die de sportverenigingen lange tijd hebben ingenomen. Tot in de jaren zeventig was het voor velen gebruikelijk om rond het dertigste levensjaar het verenigingslidmaatschap op te zeggen.

Afbeelding 2.8 Sportgedrag in heden en verleden (percentages van de respondenten)

Tabel 2.3 Sportgedrag in heden en verleden (schatting aantal Amsterdammers)

	Amsterdammers * 1000
minder dan eens per maand gesport	60
1, 2 of 3 keer per maand	155
1 keer per week of vaker	220
nooit gesport	70
sport niet meer	160
weet niet of ooit gesport	5
totaal	675

11% van de Amsterdammers heeft nooit aan sport gedaan. Bijna een kwart heeft ooit gesport, maar doet dat inmiddels niet meer. De overigen, in totaal 440 duizend inwoners, doen in meer of mindere mate aan sport.

2.6 Lichamelijke opvoeding en zwemles

In de enquête is aan schoolgaande jeugdigen gevraagd of zij deelnemen aan de lessen lichamelijke opvoeding/gymnastiekles op school.

Tabel 2.4 Deelname gymnastiekles en lichamelijke opvoeding (percentage van schoolgaande jeugd 6 t/m 17 jaar)

	minderjarigen
ja, wekelijks	89
af en toe	3
nee, nooit	8
totaal	100

Bijna 90% van de schooljeugd heeft wekelijks gymnastiek. Degenen die niet meedoen aan schoolgymnastiek, hebben meestal geen gymnastiekles op het rooster staan. Deze jongeren volgen bijna alle HAVO of VWO. Iets meer dan 10% van degenen die geen lichamelijke opvoedingslessen volgen, zegt geen zin te hebben en te spijbelen.

Aan dezelfde groep is gevraagd of ze zwemles volgt of heeft gevolgd.

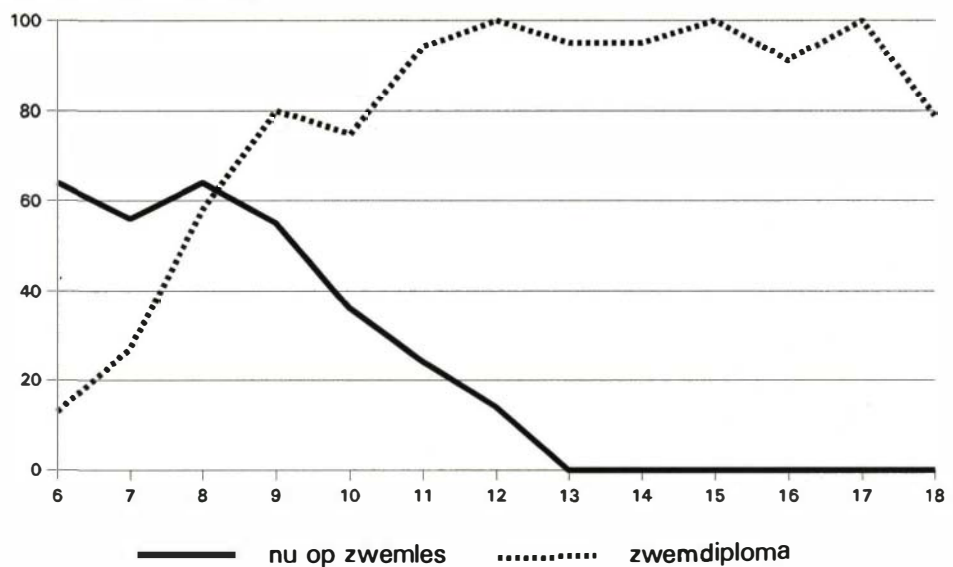
Tabel 2.5 Zwemles (percentage van jeugd 6 t/m 17 jaar)

	minderjarigen
zit nu op zwemles	22
heeft zwemles gehad	67
geen zwemles en geen zwemles gehad	7
zwemdiploma behaald	73

Een ruime meerderheid van de schoolgaande jeugd heeft zwemles of zwemles gehad. De kinderen en jongeren die geen zwemles hebben en dat ook (nog) niet eerder hebben gevolgd, zijn voor de helft kinderen van zes of zeven jaar. Leeftijd speelt dus een belangrijke rol: de helft is slechts zes of zeven jaar oud en zal voor het grootste deel nog moeten starten met zwemles (zie ook onderstaande afbeelding).

De groep niet-zwemmers in de leeftijdsgroep 8 t/m 17 jaar die nooit aan zwemles heeft deelgenomen, is van buitenlandse afkomst. De helft daarvan is Marokkaans. Zij behalen hun zwemdiploma op latere leeftijd omdat zij ook later met zwemles beginnen.

Afbeelding 2.9 Zwemles naar leeftijd

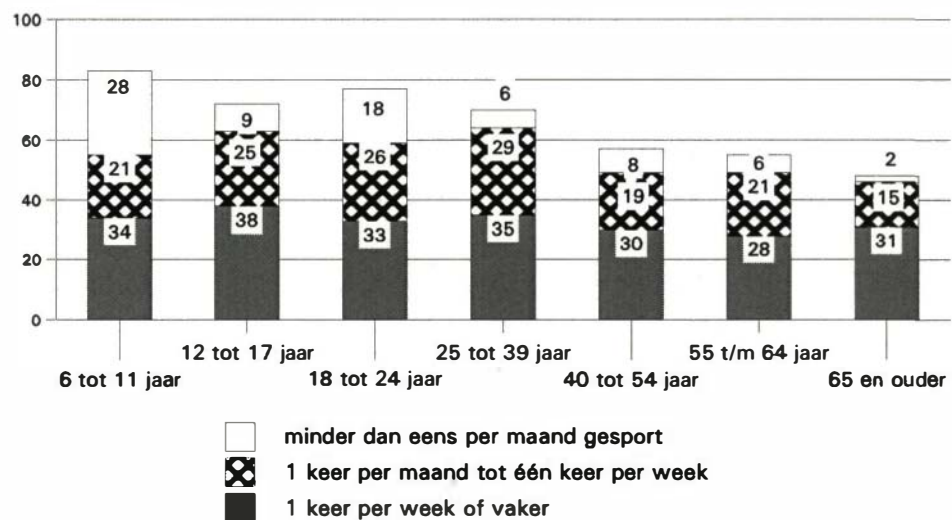
Tussen het achtste en dertiende levensjaar jaar daalt het percentage van de kinderen die zwemles hebben geleidelijk. Bijna alle kinderen behalen voor hun twaalfde hun zwemdiploma('s).

3 Achtergronden van sporters

Sportdeelname hangt samen met een aantal persoonskenmerken. De belangrijkste zijn leeftijd, sekse, opleiding/inkomen en etniciteit. In dit hoofdstuk gaan we achtereenvolgens op deze kenmerken in. We sluiten het hoofdstuk af met een analyse van de motieven die mensen opgeven bij de vraag waarom ze met sport zijn gestopt.

3.1 Leeftijd

Afbeelding 3.1 Frequentie van sportbeoefening naar leeftijdsgroep (percentage van de respondenten)

Lange tijd was het zo dat de sportdeelname vrij eenduidig afnam bij het voortschrijden van de leeftijd. Dat beeld blijkt inmiddels achterhaald. Uitgaande van het landelijke sportdeelnamecriterium van tenminste 12 keer per jaar aan sport doen, valt op dat kinderen tot twaalf jaar minder aan sport doen, dan de groepen daarboven tot veertig jaar. Van de jongste jeugd doet 55% aan sport, terwijl dit percentage hoger ligt bij de tieners tussen 12 en 18 jaar (63%), de jongeren van 18 tot en met 24 jaar (59%) en de jongvolwassenen van 25 t/m 39 jaar (64%). Pas daarna neemt de sportdeelname af. Opvallend is daarbij dat 65+ ers met 46% niet veel minder aan sport doen dan de middengroep 40-64-jarigen (49%). Dat het percentage sporters onder de jongste groep zo laag ligt, houdt ook verband met een groep van 28% van deze kinderen die minder dan twaalf keer per jaar aan sport doet. Dit betreft veelal sportactiviteiten in het kader van schoolsport of sport in de openbare ruimte. De kinderen die wel regelmatig aan sport doen, zijn relatief vaak lid van een sportvereniging (zie bijlage 2; tabel B.22).

Ook in de groep 18-24 jarigen is een behoorlijke groep (18%) aan te merken als incidentele sporter. Overigens blijkt uit nadere berekening dat onder de groep 18-24 jarigen veel studenten vertegenwoordigd zijn. Studenten doen relatief vaker aan (meer takken van) sport dan anderen. Van de niet-studerende jongeren in de leeftijd 18-24 jaar sport 30% niet. In de leeftijdsgroep 25-39 jaar wordt het meeste aan sport gedaan volgens het landelijke sportdeelnamecriterium (64%).

In deze leeftijdsgroep vinden we de meeste sporters die meerdere takken van sport beoefenen.

Tabel 3.1 Meest beoefende sporten per leeftijdsgroep

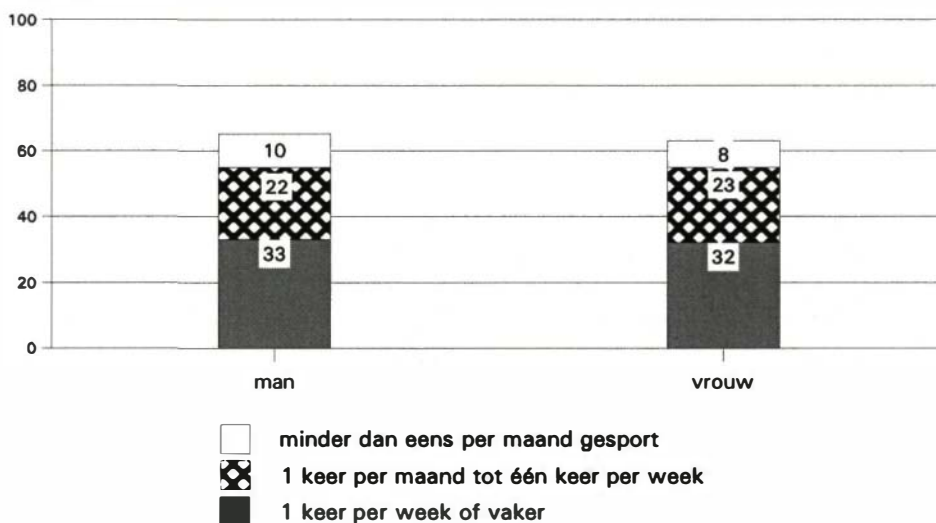
	1	2	3	4	5
6 t/m 11 jaar	zwemmen	voetbal	vechtsporten	skeeleren/inline skaten	hockey
12 t/m 17 jaar	voetbal	fitness	gymnastiek/turnen	basketbal	vechtsporten
18 t/m 24 jaar	zwemmen	voetbal	fitness	aerobics/steps	paarden/ruitsport
25 t/m 39 jaar	fitness	zwemmen	voetbal	tennis	aerobics/steps
40 t/m 64 jaar	fitness	zwemmen	wandelsport	wielrensport/toerfietsen	tennis
65 en ouder	zwemmen	wandelsport	bridge	sportvissen	gymnastiek/turnen

Zwemmen is in elke leeftijdscategorie hoog vertegenwoordigd, behalve in de groep 12-17 jaar waar zwemmen de top vijf niet eens haalt. Ook fitness scoort hoog: van de groep 12-17 tot en met 40-64 jaar zit fitness in de top 3-sporten. Onder de jeugd tot 18 jaar is vechtsport populair. Daarna valt vechtsport weg uit de top vijf. Bij voetbal gaat die ontwikkeling geleidelijker. Voetbal staat op de eerste of tweede plaats bij de jongerengroepen tot 25 jaar. Bij de 40+-groepen behoort voetbal niet tot de meest populaire sporten.

3.2 Sekse

Vrouwen hebben hun deelnameachterstand ten opzichte van mannen in de loop van deze eeuw, en vooral in de jaren zestig en zeventig, grotendeels ingehaald. In onderstaande afbeelding wordt de huidige Amsterdamse situatie weergegeven.

Afbeelding 3.2 Frequentie van sportbeoefening naar geslacht (percentage van de respondenten)

Vrouwen (63%) sporten in Amsterdam ongeveer even vaak als mannen (66%). Wanneer we uitgaan van het landelijke deelnamecriterium, blijkt dat mannen en vrouwen evenveel aan sport doen (beide groepen 55%). Iets meer mannen dan vrouwen sporten wekelijks.

Een voor het gemeentelijk sportbeleid interessantere uitkomst is dat de verschillen tussen mannen en vrouwen in keuze voor takken van sport groot zijn. Dat is zowel van belang voor het sportstimuleringsbeleid (aanbod sportactiviteiten) als voor het aanbod van sportaccommodaties en hun inrichting.

Tabel 3.2 Meest beoefende takken van sport naar sekse

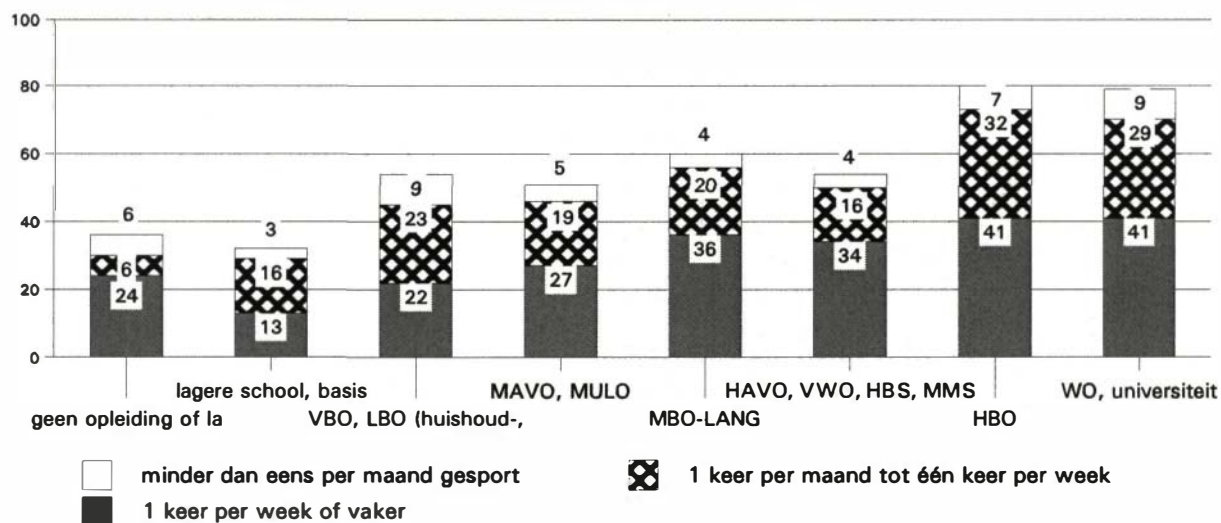
	man	vrouw
1	voetbal	zwemmen
2	fitness	fitness
3	zwemmen	aerobics/steps
4	trimmen/hardlopen	wandelsport
5	wielersport/toerfietsen	gymnastiek/turnen

Alleen zwemmen en fitness worden door zowel mannen als vrouwen veel gedaan. Mannen doen daarnaast veel aan voetbal, trimmen/hardlopen en wielrennen/toerfietsen. Vrouwen doen vaker aan aerobics, wandelen meer en turnen ook veel.

3.3 Opleiding

Een bekend voorspellend criterium of iemand wel of niet aan sport doet, is opleidingsniveau/inkomensgroep. In onderstaand diagram is de sportdeelname per inkomensgroep weergegeven.

Afbeelding 3.3 Frequentie van sportbeoefening naar hoogst voltooide opleiding (percentage van de respondenten 25 en ouder)

Uit bovenstaande afbeelding blijkt dat er een duidelijk verband is tussen sportdeelname en opleidingsniveau: hoe hoger het opleidingsniveau hoe meer men aan sport doet. Amsterdammers zonder opleiding of met uitsluitend een basisschooldiploma doen verreweg het minst aan sport. Mensen met een HBO- of WO-diploma zijn beduidend vaker ook sporter. Van de HBO'ers en WO-ers beoefent zelfs 41 % tenminste een keer per week een sport. De groepen tussen deze uiterste opleidingspolen (van VBO en LBO tot VWO) sporten ongeveer even vaak, met een piek bij de MBO-ers. Wel neemt de frequentie van sportbeoefening toe van VBO naar VWO.

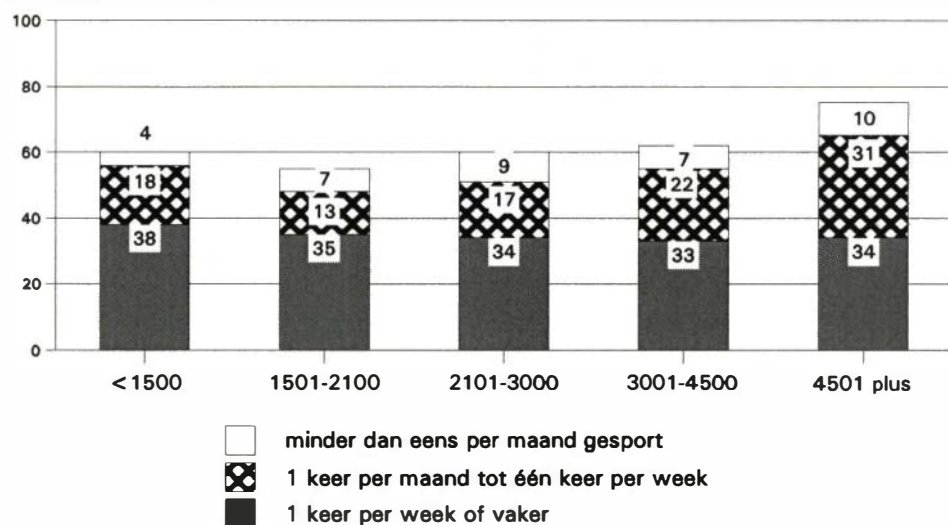
3.4 Inkomen

Vaak wordt gedacht dat al of niet aan sport doen voor een belangrijk deel wordt bepaald door de hoogte van het inkomen. Men gaat er dan vanuit dat mensen met een laag inkomen minder vaak aan sport doen dan mensen met een hoog inkomen. Dat is een van de redenen waarom verenigingen, daarbij ondersteund door de gemeente, proberen de contributie zo laag mogelijk te houden. Men verwacht dat lage contributies het mogelijk maken dat mensen met een laag inkomen aan sport kunnen doen. De vraag is of het wel zo is dat mensen die weinig verdienen minder aan sport doen dan mensen die veel verdienen.

Bij het vergelijken van verschillende inkomensgroepen moet worden beseft dat de samenstelling van huishoudens in de laagste inkomenscategorie sterk afwijkt van de hogere inkomensgroepen. Van de huishoudens met een netto inkomen tot f 1.500,- is 82% alleenstaand, tegen 20% van alle hogere inkomensgroepen. Dit betekent dat het inkomen per persoon in deze laagste groep niet lager hoeft te liggen dan in de groepen daar direct boven. Iets meer dan een derde (37%) van de huishoudens uit de laagste inkomensgroep heeft een bijstandsuitkering. Daarnaast bevat deze groep relatief veel jongeren tussen 18 en 24 jaar en huisvrouwen en -mannen.

De volgende afbeelding geeft de relatie weer tussen frequentie van sportbeoefening en maandinkomen.

Afbeelding 3.4 Frequentie van sportbeoefening naar netto maandinkomen (percentage van de respondenten)

Zoals gezegd luidt de verwachting dat de sportdeelname evenredig is aan de hoogte van het inkomen. Deels is dat ook zo, maar het verband tussen inkomen en sportdeelname is niet zo sterk en evenredig als tussen opleidingsniveau en sportdeelname. Kennelijk bestaat er geen recht evenredig verband tussen opleiding en inkomen: een hoge opleiding is nog geen garantie op een hoog inkomen.

Wanneer we uitsluitend kijken naar de regelmatige sporters dan is de spreiding tussen de verschillende inkomensgroepen 17% (48% versus 65%). Er is een gestage toename van het aantal sporters bij een stijgend netto-inkomen vanaf de groep met een inkomen van tenminste f 1.501,-. Uitzondering hierop vormt de laagste inkomensgroep tot f 1.500,-. Het deelnamepercentage van deze groep is 60%, en is daarmee hoger dan de twee groepen daarboven. 38% van de laagste inkomensgroep sport zelfs een keer per week of vaker. Hierbij moet dus worden aangetekend dat in deze groep veel eenpersoonshuishoudens zijn vertegenwoordigd. De groep met een inkomen boven f 4.500,- doet het meest aan sport (zie ook bijlage 2, tabel B.5).

In de volgende tabel is te zien dat per inkomensgroep de populariteit van sporten net even anders ligt.

Tabel 3.3 Meest beoefende sporten per inkomensgroep

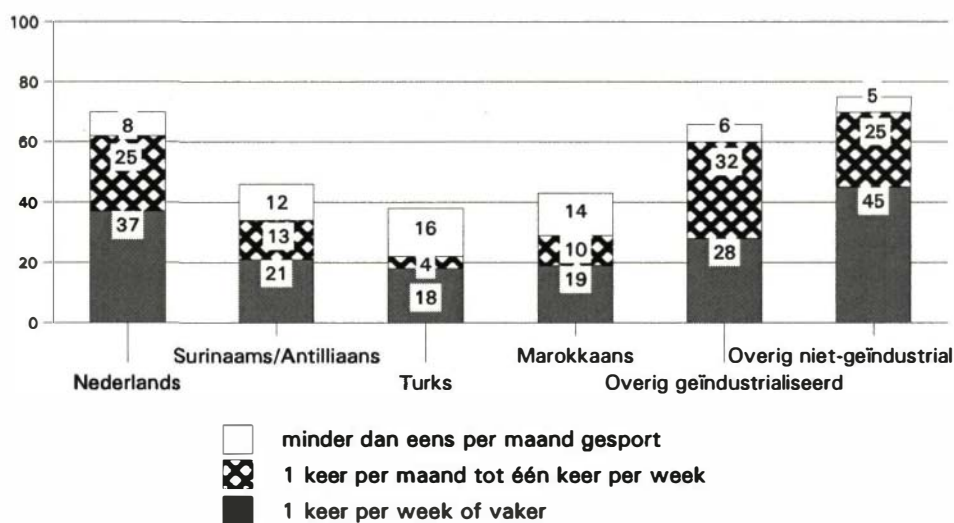
	1	2	3	4	5
minder dan fl 1500,-	fitness	tennis	zwemmen	skeeleren/inline skaten	voetbal
fl 1501,- tot fl 2100,-	zwemmen	voetbal	wandelsport	fitness	aerobics/steps
fl 2101,- tot fl 3000,-	zwemmen	voetbal	wandelsport	tennis	bridge
fl 3001,- tot fl 4500,-	fitness	zwemmen	tennis	aerobics/steps	voetbal
fl 4501,- of meer	fitness	zwemmen	tennis	voetbal	squash

De sporten die de respondenten (regelmatig) beoefenen, zijn niet gelijk voor de verschillende inkomensgroepen, al blijkt wel dat zwemmen, voetbal, tennis en fitness door alle lagen van de Amsterdamse bevolking worden beoefend. Bovendien blijkt dat voor de twee hoogste inkomensgroepen de top drie gelijk is. Dat geldt ook voor de twee lagere middengroepen.

3.5 Etniciteit

Aangezien 44% van de Amsterdamse bevolking van buitenlandse afkomst is, ligt het voor de hand om ook specifiek te kijken naar sportdeelnameverschillen tussen allochtone groepen. We rekenen iemand tot allochtoon wanneer de persoon zelf, of een van de ouders, in het buitenland geboren is.

Afbeelding 3.5 Frequentie van sportbeoefening naar etniciteit (percentage van de respondenten)

Uit de afbeelding is op te maken dat zich onder Nederlanders en de groepen overig (niet-)geïndustrialiseerd de meeste sporters bevinden (zie ook bijlage 2, tabel B.6). Al langere tijd is bekend dat de grootste etnische groepen in Amsterdam beduidend minder aan sport doen. Dat is nog steeds zo. Van de Turken doet slechts 18% tenminste een keer per week aan sport. Bij de Marokkanen is dit percentage maar een fractie hoger (19%). Ook de groep Surinamers/Antillianen (21%) sport een stuk minder vaak dan de autochtone Nederlanders (37% tenminste een keer week sport). De groepen overig geïndustrialiseerd en niet-geïndustrialiseerd zijn qua sportdeelname vergelijkbaar met de Nederlanders. Dit eerste groep betreft onder andere inwoners van Duitse, Engelse, Franse, Italiaanse of Amerikaanse afkomst. Binnen de tweede groep gaat het veelal om hoger opgeleide (erkende) vluchtelingen en asielzoekers. Van deze groep is bekend dat zij vaker aan sport doet.

Tabel 3.4 Sporters onder Nederlanders en niet-Nederlanders naar leeftijdsgroep en sekse (percentage van de respondenten)

	minderjarig		meerderjarig	
	man	vrouw	man	vrouw
Nederlands	82	90	64	73
niet Nederlands	75	71	61	44
Waaronder:				
Surinaams & Antilliaans	75	64	49	36
Turks	67	50	36	19
Marokkaans	77	50	42	15
overige geïndustrialiseerd	67	100	77	52
overig niet geïndustrialiseerd	77	75	77	69
totaal	77	77	63	61

Wanneer we etniciteit koppelen aan leeftijd en sekse, wordt veel duidelijk. Zo blijkt dat de enorme achterstand in sportdeelname van de grootste etnische groepen in Amsterdam grotendeels is toe te schrijven aan de volwassenen, en daarbinnen weer voornamelijk aan Turkse en Marokkaanse vrouwen. Die doen met respectievelijk 19% en 15% deelname niet of nauwelijks aan sport. Van de meisjes van Turkse en Marokkaanse afkomst doet de helft nog aan sport. Bij de Surinaamse en Antilliaanse meisjes is dat 64%. Jongens uit deze groepen lijken hun achterstand in deelname ten opzichte van Nederlandse jongens langzamerhand in te halen. Deze conclusie is gebaseerd op vergelijking met eerdere Amsterdamse sportdeelname-onderzoeken. Misschien wel het meest verrassend is dat in Amsterdam de Nederlandse meisjes (90%) en vrouwen (73%) vaker aan sport doen dan Nederlandse jongens (82%) en mannen (64%).

Tabel 3.5 Belangrijkste sporten per bevolkingscategorie

	Nederlands	Surinaams & Antilliaans	Turks	Marokkaans
1	zwemmen	fitness	voetbal	voetbal
2	fitness	zwemmen	zwemmen	zwemmen
3	voetbal tennis	voetbal	fitness	fitness
4	wandelsport	aerobics/steps	aerobics/steps	vechtsporten
5	aerobics/steps	trimmen/hardlopen	trimmen/hardlopen	skeeleren/ inline skaten

De drie meest beoefende sporten zijn voor alle vier boven genoemde bevolkingsgroepen dezelfde, namelijk zwemmen, fitness en voetbal. Slechts de rangorde verschilt ten opzichte van elkaar.

3.6 Motieven van niet-sporters

Aan degenen die in het verleden wel aan sport hebben gedaan, is gevraagd waarom zij zijn gestopt.

Tabel 3.6 Belangrijkste reden niet meer sporten (percentage niet-sporters die in verleden wel hebben gesport)

	niet-sporters met sportverleden
geen tijd, andere bezigheden	37
fysieke problemen (blessure, afgekeurd, ziek, lichamelijke beperking)	23
geen zin (meer), geen interesse	15
te oud	13
andere reden	10
weet niet, geen antwoord	2
totaal	100

Meest genoemde redenen zijn 'geen tijd' en 'fysieke problemen'. Motieven die regelmatig in beleidsnota's opduiken scoren nauwelijks: 'te duur' (2%), 'onvoldoende sportaanbod' (1%) of 'sportterrein te ver afgelegen' (1%) zijn bijna nooit redenen om te stoppen met sport.

Nadere analyse van deze uitkomsten leveren de volgende inzichten op (zie ook bijlage 2 tabellen B.6 t/m B.9):

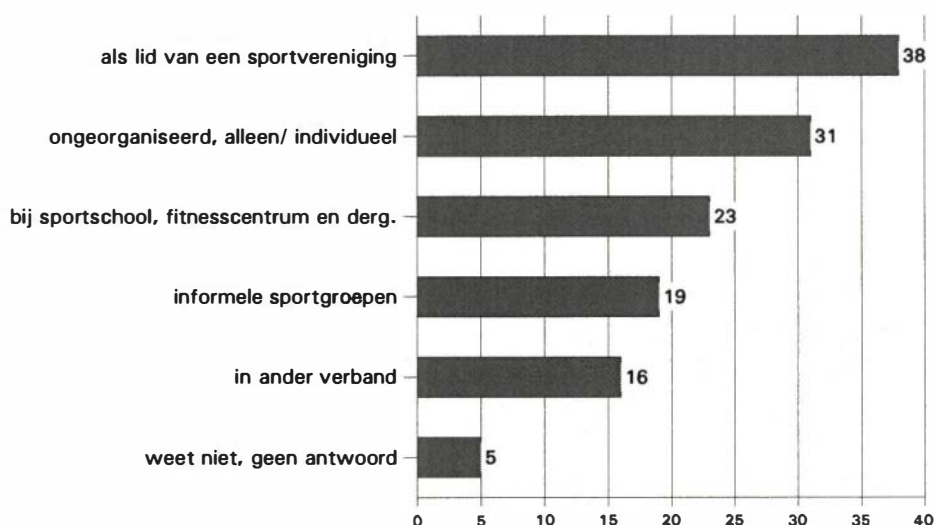
- leeftijd: kinderen van 6 - 11 jaar stoppen meestal omdat zij 'geen zin of interesse' meer hebben (43%). Dat geldt in wat mindere mate ook voor de 12 - 17 jarigen (38%). Voor de groepen 18 - 24 jaar, 25 - 39 jaar en 40 - 64 jaar is de meest genoemde reden 'geen tijd/andere bezigheden' (44%, 58% respectievelijk 34%). 65+ ers stoppen omdat zij zich 'te oud' vinden (57%) of omdat zij fysieke problemen hebben (37%).
- seks: de motieven van mannen en vrouwen om te stoppen met sport wijken niet veel van elkaar af. Mannen noemen wat vaker fysieke problemen (27% vrouwen 18%), terwijl vrouwen vaker aangeven geen tijd meer te hebben (41% mannen 35%).
- inkomensgroepen: voor maar liefst de helft van de ex-sporters met een minimuminkomen vormen fysieke problemen de reden om met sport te stoppen. Verder geldt dat hoe hoger het inkomen is, hoe vaker het motief 'geen tijd/ander bezigheden' wordt genoemd.
- etniciteit: er zijn geen grote verschillen in motief om te stoppen met sport tussen de verschillende etnische groepen.

4 Sportaanbieders

4.1 Marktaandelen van sportaanbieders

Wanneer je aan sport wilde doen, was het tot de jaren zeventig bijna vanzelfsprekend om lid te worden van een sportvereniging. Vanaf die tijd kwamen er steeds meer sportaanbieders 'op de markt'. Vooral het commerciële aanbod nam een hoge vlucht. Ook gingen steeds meer mensen individueel sporten. Onderstaand figuur maakt dat duidelijk.

Afbeelding 4.1 Organisatieverband sportaanbieders voor alle takken van sport (percentage van de sporters)

De sportvereniging is nog steeds de meest gekozen organisatievorm waarbinnen wordt gesport. Een op de vier Amsterdammers, oftewel 38% van de sporters uit Amsterdam, is lid van een sportvereniging. Bijna een op de drie sporters doet wel eens individueel aan sport. Andere gangbare organisatieverbanden van sport zijn commerciële aanbieders zoals sportscholen en fitnesscentra, en informele sportgroepen (met familie, collega's of vrienden). Onder de categorie "in ander verband" vallen onder meer sport georganiseerd door de gemeente/welzijnswerk (5%), of door de werkgever (2%), studentensport (1%) en sport onder medische begeleiding (1%) (zie ook bijlage 2; tabel B.10).

In onderstaande figuren staat voor de meest beoefende sporten vermeld hoeveel Amsterdammers in de verschillende organisatieverbanden actief zijn.

Tabel 4.1 Vijf belangrijkste sporten per sportverband (schatting aantallen Amsterdammers maal duizend die in dat verband aan een tak van sport doen)

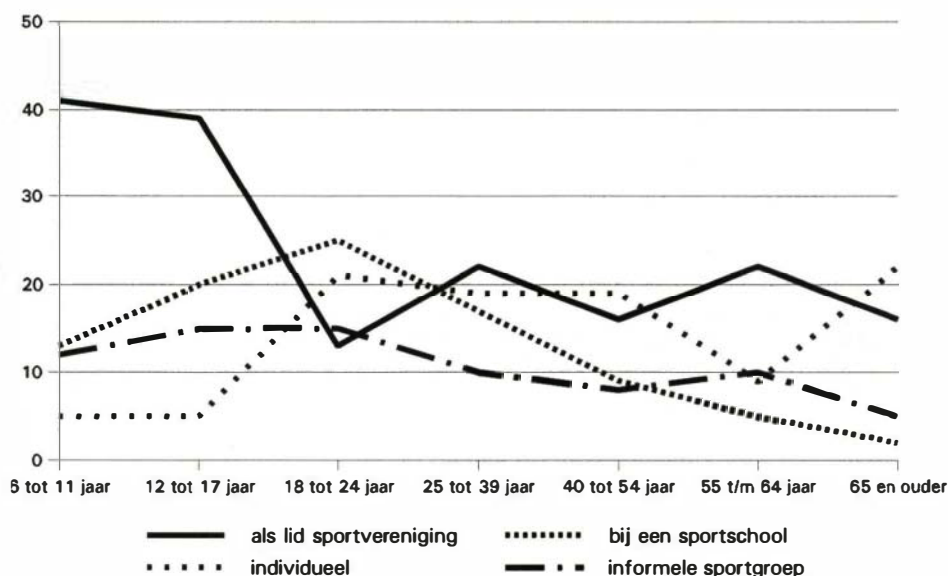
	als lid sportvereniging	bij een sportschool, fitnesscentrum e.d.	informele groep	individueel
1	voetbal (37)	fitness (29)	zwemmen (16)	zwemmen (24)
2	tennis (14)	aerobics, steps (8)	voetbal (16)	trimmen, hardlopen (9)
3	zwemmen (13)	boksen (6)	wielrensport, toerfietsen (6)	wielrensport, toerfietsen (8)
4	basketbal (7)	zwemmen (4)	skeeleren, inline skaten (4)	wandelsport (4)
5	hockey (6)	squash (3)	trimmen, hardlopen (4)	fitness (4)

Voetbal is veruit de grootste verenigingssport. Bij de commerciële aanbieders is dat fitness, op afstand gevolgd door aerobics/steps. Sporten die men het meest met bijvoorbeeld vrienden of familie in informeel verband beoefent, zijn zwemmen en voetbal. De meest beoefende individuele sporten zijn zwemmen, trimmen en wielersporten.

4.2 Organisatieverband en doelgroepen

In de volgende grafieken wordt het organisatieverband gekoppeld aan persoonskenmerken als leeftijd, sekse, inkomen en etniciteit.

Afbeelding 4.2 Verband waarin sporten worden beoefend naar leeftijden (percentage van de respondenten)⁴

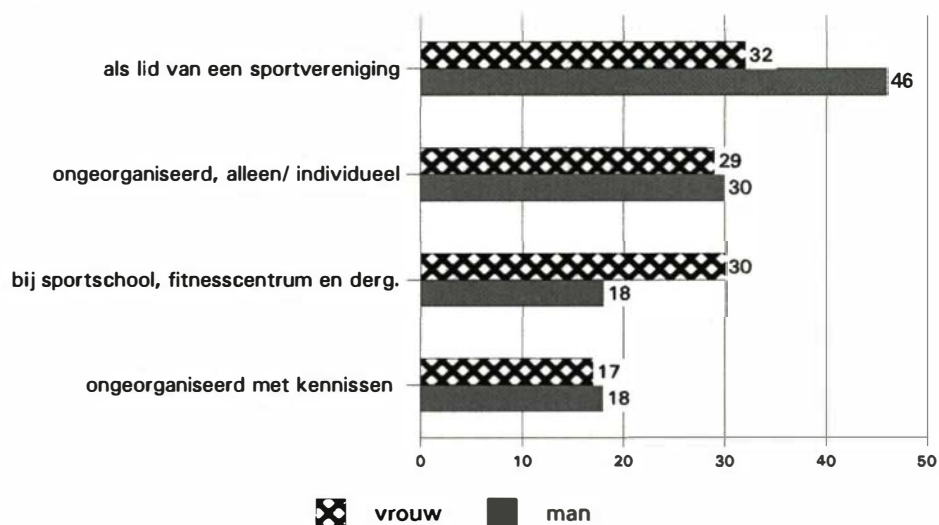
De sportvereniging is het meest populair onder de jongere sporters.

Noot 4 Een tabel met de exacte cijfers is te vinden in bijlage 2; tabel B.22.

Opvallend is dat 18 - 24 jarigen de sportclub (tijdelijk?) de rug toekeren. Boven de 25 jaar heeft de sportvereniging een redelijk stabiel aandeel van 35 a 40% van de sporters.

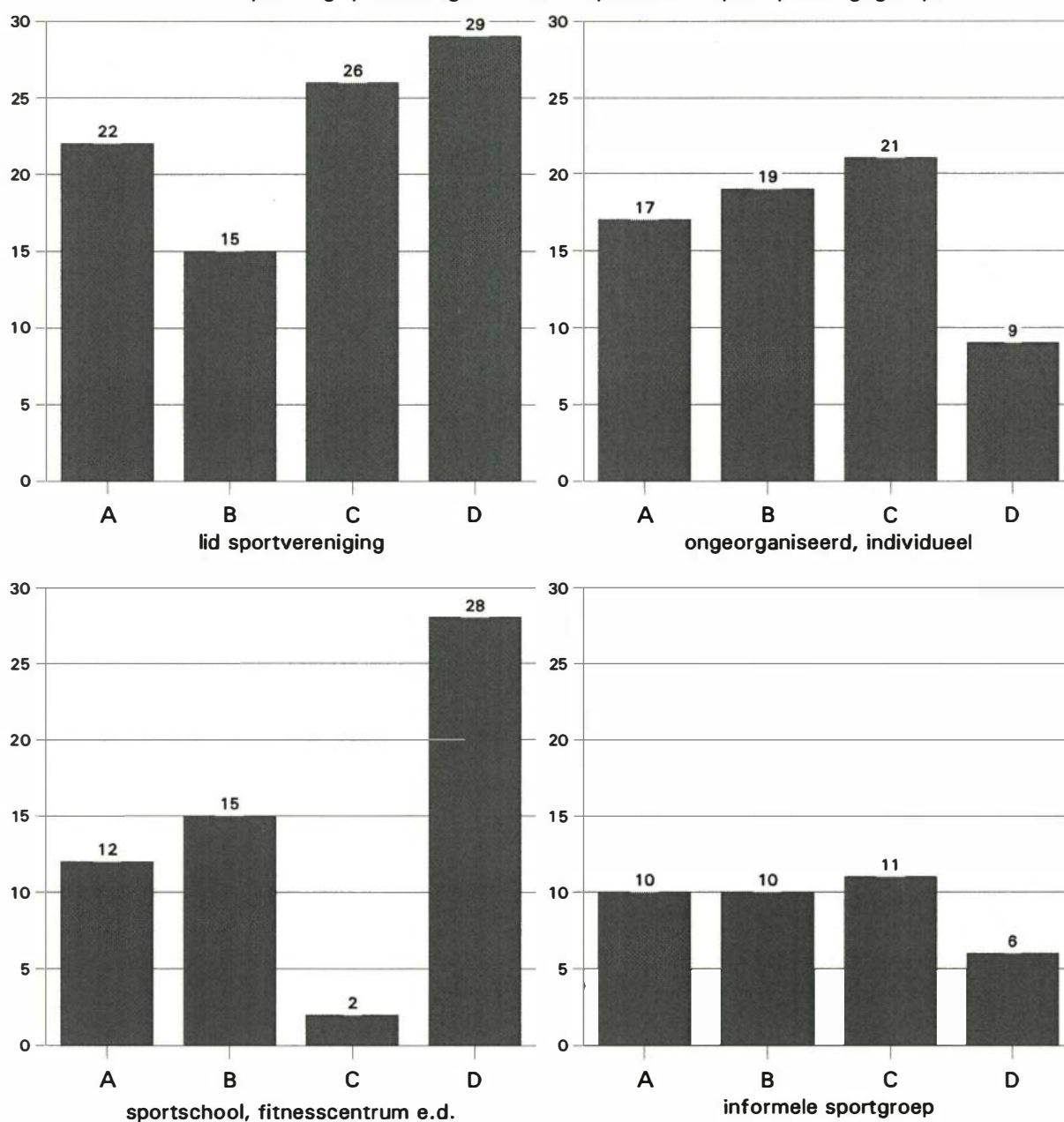
Individueel sporten komt pas boven de achttien jaar in zwang. Onder 65+ ers is dit de meest voorkomende vorm van sportbeoefening (54%). Commerciële sportaanbieders vinden hun meeste klanten in de leeftijdsgroepen van 12 tot 40 jaar, met een piek van 38% bij de 18 - 24 jarigen. Ongeorganiseerd sporten in groepsverband komt in elke leeftijdsgroep voor, zonder noemenswaardige pieken of dalen (zie voor alle exacte percentages bijlage B2, tabel 22).

Afbeelding 4.3 Verband waarin sporten worden uitgeoefend naar sekse (percentage van de sporters)

Mannen en vrouwen doen relatief even vaak ongeorganiseerd aan sport, zowel individueel als met vrienden/familie. Het verschil zit hem vooral in verenigingslidmaatschap en bezoek aan commerciële aanbieders. Mannen sporten vaker dan vrouwen bij een sportvereniging, vrouwen sporten vaker bij een sportschool of fitnesscentrum.

Afbeelding 4.4 Verband waarin sporten worden uitgeoefend naar hoogst gevolgde opleiding (percentage van de respondenten per opleidingsgroep)

Legenda:

A = maximaal lagere school

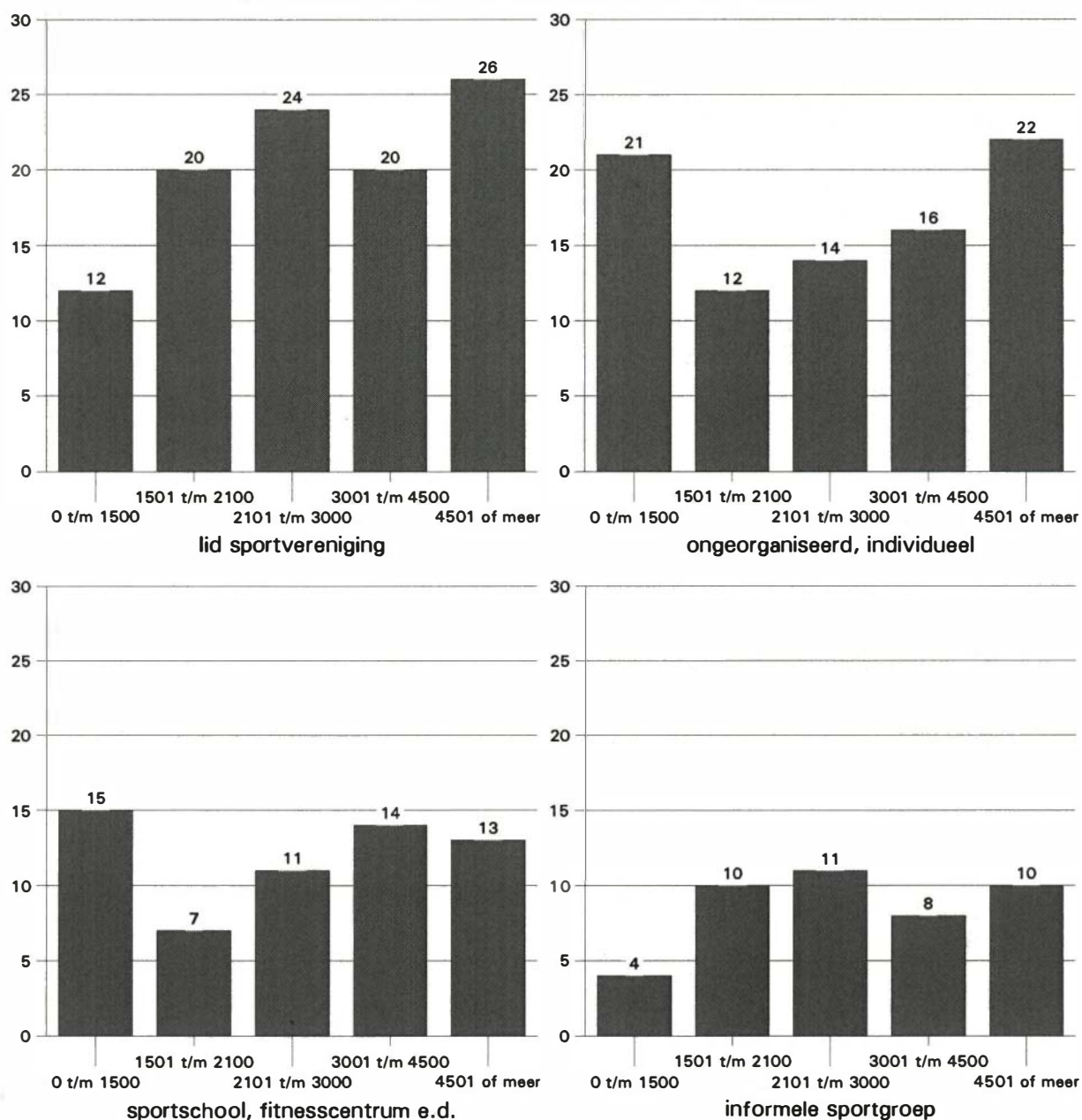
C = MBO-lang, HAVO, VWO, HBS, MMS

B = VBO, LBO, MAVO, MULO, MBO-kort

D = HBO, W.O.

Wat het meeste opvalt bij het vergelijken van de verschillende opleidingsniveaus, is dat de hoogst opgeleiden beduidend vaker aan sport doen bij een commerciële aanbieder, en slechts iets vaker bij een sportvereniging. Verrassend is ook dat er binnen deze groep maar weinig individuele, ongeorganiseerde sporters zijn. Van de laagst opgeleiden sporten de meesten in verenigingsverband of alleen, individueel.

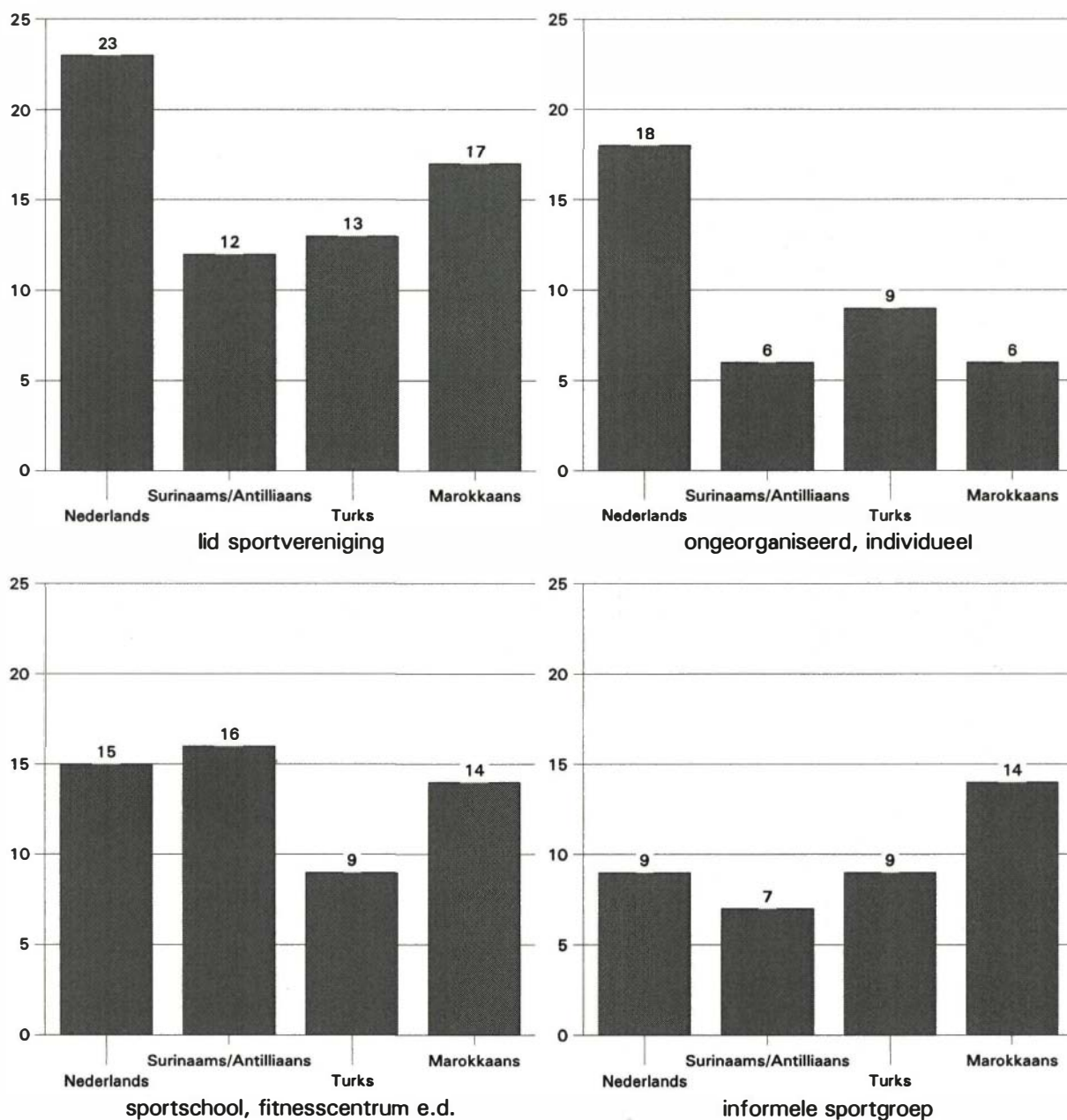
Afbeelding 4.5 Verband waarin sporten worden uitgeoefend naar netto maandinkomen (percentage van de respondenten per inkomensgroep)

De veronderstelling van veel beleidsmakers en bestuurders dat inkomen en (vorm van) sportbeoefening eenduidig met elkaar samenhangen, blijkt volgens bovenstaande afbeelding onjuist. Opvallend is dat onder de laagste inkomensgroep het aandeel bezoekers van commerciële sportaanbieders het grootst is. Sportverenigingen die over het algemeen een lagere financiële bijdrage aan hun leden vragen zijn bij deze groep minder populair.

Uit de midden- en hoogste inkomensgroep rekruteren de sportverenigingen de meeste leden. In de laagste inkomensgroep is slechts 12% van de Amsterdammers aangesloten bij een sportclub. Verder is opmerkelijk dat de middengroepen het minst vertegenwoordigd zijn in het ongeorganiseerd individueel sporten.

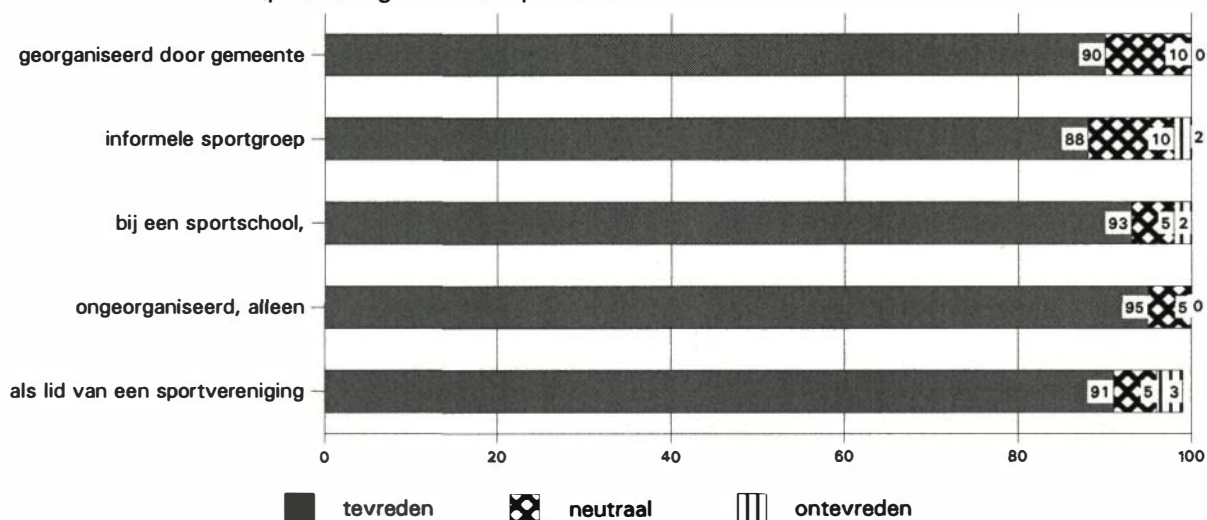
Afbeelding 4.6 Verband waarin diverse bevolkingsgroepen sport beoefenen (percentage van de respondenten per bevolkingsgroep)

Nederlanders zijn in elk sportverband sterk vertegenwoordigd, en sporten het meeste individueel of bij sportverenigingen. Surinamers/Antillianen en Marokkanen bezoeken relatief vaak een sportschool. Daarnaast doen Marokkanen vergeleken met andere etnische groepen vaker aan sport met vrienden/familie en in verenigingsverband. Turkse sportbeoefenaren treffen we het vaakst aan bij een sportclub.

Aan sporters is ook gevraagd of zij tevreden zijn over het sportaanbod.

Afbeelding 4.7 Oordeel van de sporters over de organisatie van het sportaanbod (percentage van de sporters)

Over het geheel gezien zijn de sporters tevreden over de verschillende vormen van sportaanbod.

4.3 Kosten van sport

Vanzelfsprekend zijn aan sportbeoefening kosten verbonden. Eerst is aan de Amsterdammers gevraagd welk bedrag zij betalen aan contributie of deelnemersbijdrage voor de meest beoefende tak van sport. Vervolgens is gevraagd welke bijkomende kosten er zijn voor die sport.

Tabel 4.2 Contributie (percentages sporters)

	sporters
0 - 99 gulden	21
100 - 249 gulden	19
250 - 499 gulden	26
500 - 1000 gulden	10
1000 gulden of meer	9
weet niet	16
totaal	100
gemiddelde contributie	f 395
andere kosten gemiddeld	f 371

Sporten kost een sporter gemiddeld ruim zevenhonderdvijftig gulden aan contributie/deelnemersbijdrage en andere kosten. De contributie of deelnemersbijdrage ligt meestal tussen de nul en vijfhonderd gulden, zo rond de f 250,- (mediaan).

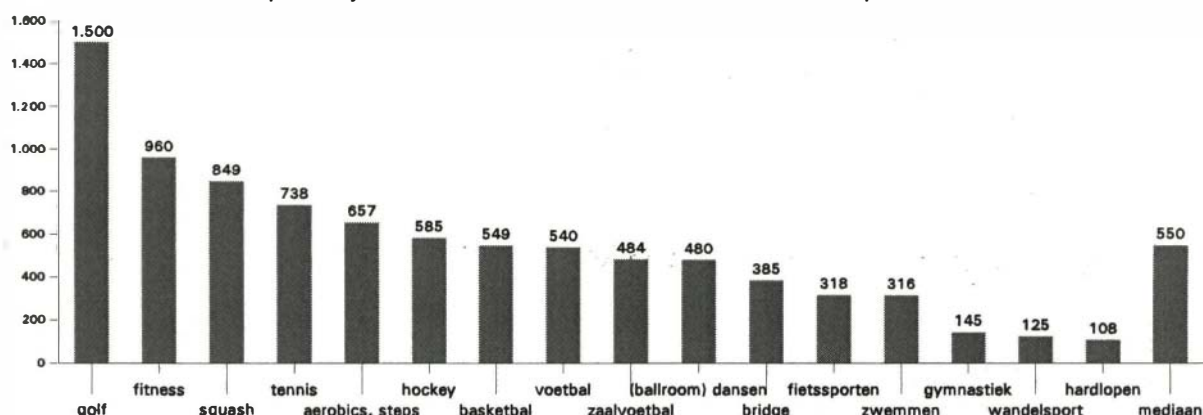
Veertien procent van de sporters betaalt geen contributie of deelnemersbijdrage. Dat betreft hoofdzakelijk degenen die individueel sporten, bijvoorbeeld toerfietzers, wandelaars of joggers die van de openbare ruimte gebruik maken. Acht procent geeft aan ook geen andere kosten te hebben.

Een vijfde van de sporters vindt de contributie/deelnemersbijdrage hoog. Dit geldt relatief vaker voor bezoekers van commerciële sportinstituten (35%) dan voor leden van sportverenigingen (24%). De meeste ondervraagden vinden het een normaal bedrag of weten het niet. Twaalf procent van de sporters vindt de contributie/deelnemersbijdrage laag (zie bijlage 2, tabel B.11).

Met de stadspas kunnen Amsterdammers gebruik maken van kortingsregelingen die sommige sportaanbieders hanteren. De stadspas is met name bedoeld voor Amsterdammers die van een uitkering moeten rondkomen en mensen van 65 jaar en ouder. Een op de drie sportende stadspasbezitters maakt van die pas gebruik om korting te krijgen op deelnemersbijdrage of toegangsprijs (zie bijlage 2; tabel B.12).

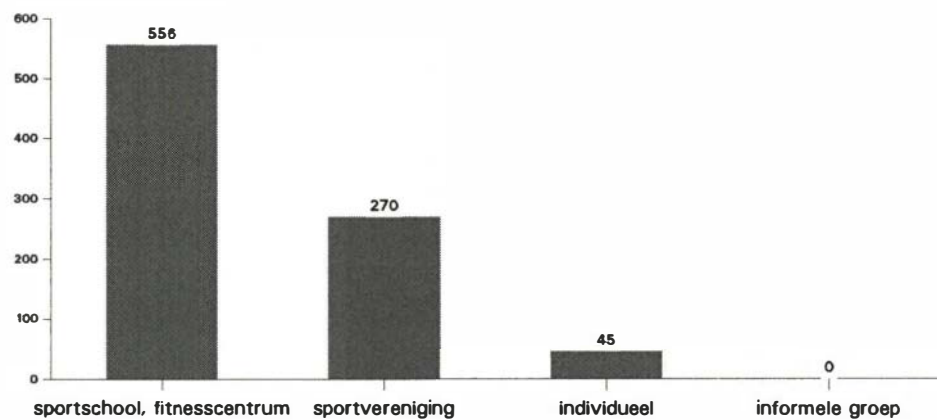
De kosten van verschillende sporten verschillen sterk. In de onderstaande afbeelding worden de totale kosten (contributie/deelnemersbijdrage en bijkomende kosten) van de belangrijkste sporten vergeleken.

Afbeelding 4.8 Kosten van sport per tak van sport (mediane contributie/deelnemersbijdrage plus bijkomende kosten - meest voorkomende sporten)

Golf is de duurste sport. De goedkoopste sport is de hardlopen/trimmen. Teamsporten zitten in de middencategorie. Sporten die het commerciële circuit aanbiedt, zoals squash, fitness en aerobics, zijn over het algemeen wat duurder. Dat is grotendeels toe te schrijven aan een hogere deelnemersbijdrage die commerciële aanbieders van hun klanten vragen. Afbeelding 4.9 laat dat ook zien.

Afbeelding 4.9 Mediane deelnemersbijdrage per organisatieverband (meest voorkomende organisatieverband)

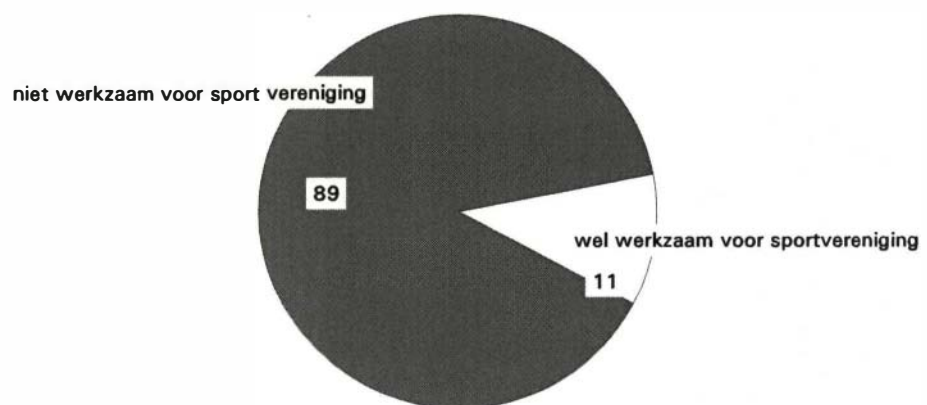

De deelnemersbijdrage voor een sportschool, fitnesscentrum en dergelijke ligt meestal rond de 550 gulden op jaarbasis. Dat is aanzienlijk meer dan sporten in ander sportverband. Ook individuele sporters hebben aangegeven dat zij een deelnemersbijdrage betalen.

4.4 Vrijwilligerswerk in de sport

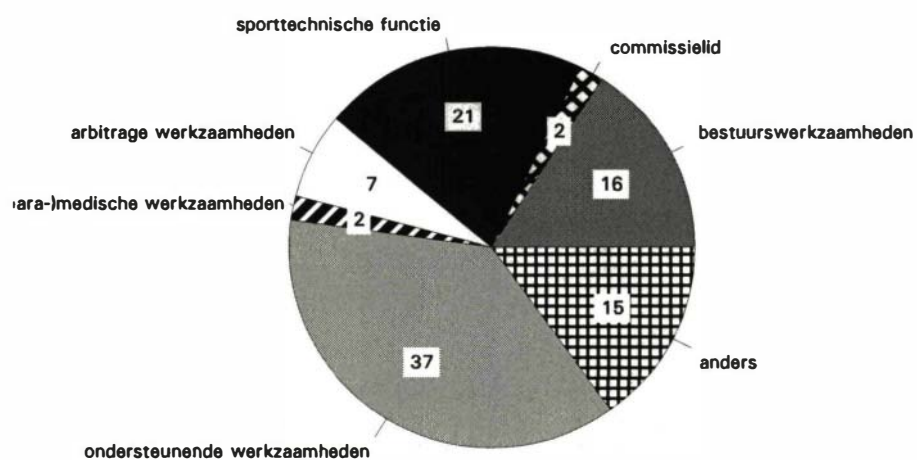
Zoals bekend draaien sportverenigingen grotendeels op de inzet van vrijwilligers.

Afbeelding 4.10 Werkzaam voor sportvereniging (percentages van alle respondenten)

Iets meer dan een tiende van alle respondenten verricht vrijwillig werkzaamheden voor een sportvereniging. Omgerekend tot aantal personen betekent dit dat circa 75.000 Amsterdammers actief zijn voor een sportvereniging. Uit nadere analyse blijkt dat het merendeel (66%) van de vrijwilligers hiervan man is. Vrijwilligers in de sport hebben meestal een betaalde baan, relatief vaak een hoog inkomen (tenminste f 4501,- netto per maand) en zijn vaker dan gemiddeld tweeverdiener. Een vijfde van de vrijwilligers beoefent zelf overigens geen sport (meer).

Afbeelding 4.11 Type werkzaamheden voor sportvereniging (percentages van degenen die wel werkzaamheden verrichten)

De grootste groep vrijwilligers in de sportverenigingen verricht ondersteunende werkzaamheden zoals vervoerbeurten, bardiensten en corvee. Een vijfde deel heeft een sporttechnische functie.

5 Sportaccommodaties

5.1 Gebruik van sportaccommodaties

Een belangrijke rol van de centrale stad en stadsdelen is het voeren van een adequaat sportaccommodatiebeleid. In de volgende tabel staat aangegeven van welke accommodaties Amsterdamse sporters gebruik maken.

Tabel 5.1 Meest gebruikte sportaccommodaties (percentage van de sporters)

	sporters
sportschool, fitnesscentrum	18
zwembad	18
sportterrein (sportveld, tennisbaan, golfcourse)	17
sporthal of tennishal	12
sportzaal	7
op straat, pleintje	7
park, trapveldje	7
buurthuis, wijkgebouw	6
meer, sloot, water	6
elders	30
weet niet, geen antwoord	5

Het gebruik van sportaccommodaties laat een zeer divers beeld zien. Sportscholen/fitnesscentra en zwembaden zijn het meest bezochte type sportaccommodatie. Van sportterreinen wordt ook veel gebruik gemaakt. Hieronder vallen allerlei soorten velden en banen: voetbal-, hockey- en handbalvelden, maar ook tennisbanen en golfcourses.

Onder de categorie 'elders' zijn alle accommodaties samengevoegd waar 4% of minder van de sporters gebruik van maakt. Dit zijn onder andere gymnastieklokaal (4%), thuis en tuin (3%), schaatsbaan/schaatschal (2%) en dansschool/balletschool (2%) (zie ook bijlage 2; tabel B.13).

Als we kijken naar de leeftijden van de gebruikers van deze accommodaties dan levert dat het volgende beeld op (zie ook bijlage 2; tabel B.14):

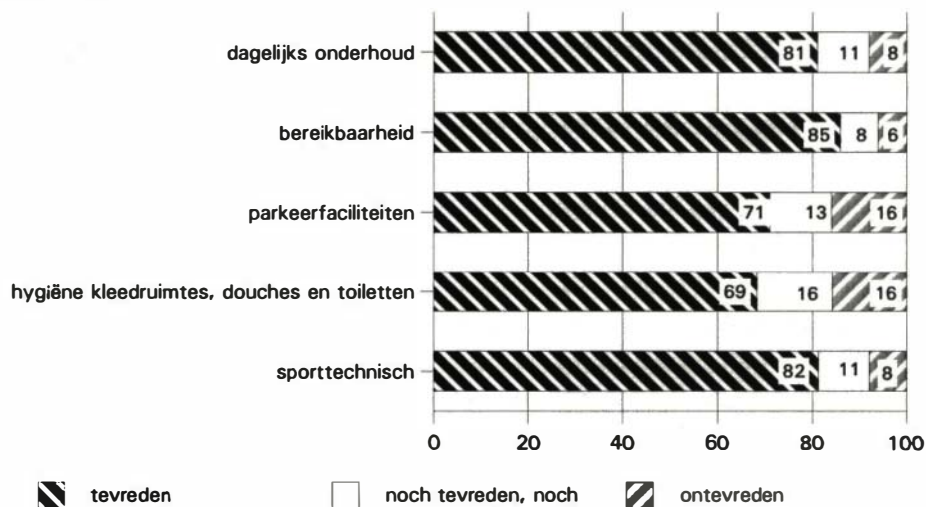
- de jeugd van 6 - 11 jaar sport vooral in het zwembad (41% van de sporters) of op het sportterrein (24%);
- het zwembadbezoek loopt na de categorie 6 - 11 jaar sterk terug (slechts 3% voor de 12 - 17 jarigen). De 12 - 17 jarigen maken vooral gebruik van sportterreinen, sporthallen en sportscholen/fitnesscentra;
- onder de 18 - 24 jarigen neemt het gebruik van sportterreinen af (12%). Het zwembad wordt weer wat meer bezocht (25%) en de sportschool blijft populair;
- de 25 - 39 jarigen sporten het meest op de velden (24%) of in de sportschool. Onder de 40 - 64 jarigen is er niet echt een accommodatie die eruit springt. 65+ ers sporten het meest in het buurthuis/wijkgebouw (26%) of zwemmen in het zwembad (28%).

Veruit de meeste sporters zijn tevreden over de sportaccommodatie waar zij sporten. Alle soorten accommodaties kunnen de goedkeuring wegdragen van tenminste 88% van de sporters (zie bijlage 2: tabel B.15).

5.2 Kwaliteitsoordeel van sporters

De sporters is ook gevraagd om hun meest gebruikte sportaccommodatie te beoordelen op een viertal kwaliteitskenmerken. In het volgende schema zijn de resultaten weergegeven.

Afbeelding 5.1 Oordeel sportaccommodatie op kwaliteitskenmerken sporters (percentage van de sporters die minstens twaalf maal hebben gesport de afgelopen 12 maanden)

De meeste sporters zijn tevreden over de verschillende kwaliteitsaspecten. Over de bereikbaarheid, het dagelijks onderhoud en sporttechnische faciliteiten is meer dan 80% van de sporters tevreden. Zestien procent van de sporters is ontevreden over de parkeerfaciliteiten bij de accommodatie. Eveneens 16% van de sporters is ontevreden over de hygiëne van kleedruimtes, douches en toiletten. Klachten zijn er op dit punt relatief meer van verenigingssporters.

Gevoelens van onveiligheid kunnen een reden zijn om een accommodatie te mijden. Vandaar dat hiernaar gevraagd is.

Tabel 5.2 Gevoelens van onveiligheid bij sportplek (percentage van de sporters)

	sporters
regelmatig	4
soms	8
zelden	7
nooit	74
weet niet, geen antwoord	7
totaal	100

Een achtste van de ondervraagde sporters voelt zich soms of zelfs regelmatig onveilig bij de sportaccommodatie. Onder de sporters met onveiligheidsgevoelens zijn relatief veel sporters die buiten hun eigen stadsdeel sporten. Het blijkt vooral te gaan om bezoekers van sport- of tennishallen en sportzalen. Anders dan verwacht voelen vrouwelijke en oudere sporters zich niet vaker onveilig dan anderen. Sporters die zich wel relatief vaak onveilig voelen zijn: alleenstaanden, mensen met een laag inkomen (werklozen en arbeidsongeschikten) of een lage opleiding.

6 Stedelijk gebied

6.1 Nabijheid sportvoorziening en verplaatsingsgedrag

In de sportmonitor is rekening gehouden met de woonbuurt van de respondenten. Hierdoor ontstaat een beeld van het verplaatsingsgedrag van bewoners voor hun sportbeoefening.

Tabel 6.1 Plaats van beoefening belangrijkste sport(en) (percentage van de sporters)

	sporters
in woonbuurt	53
elders in stadsdeel	21
elders in Amsterdam	30
buiten Amsterdam	23
buitenland	3
weet niet, geen antwoord	2

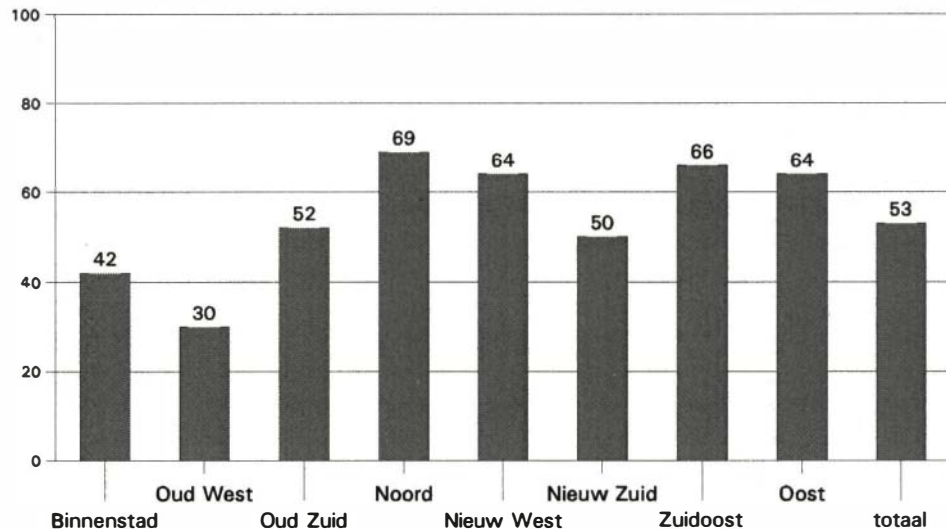
Bijna driekwart van de sporters beoefent een sport in het stadsdeel waar zij wonen. Iets meer dan de helft van de sporters doet dat zelfs in hun eigen woonbuurt. Bijna een kwart van de sporters doet een sport buiten de stadsgrenzen. Vrouwen beoefenen vaker een sport in de woonbuurt dan mannen (62% respectievelijk 42%; zie bijlage 2, tabel B.16). Dat geldt ook voor de jongste leeftijdsgroepen (meer dan 80%) en 65+ ers (70%). De leeftijdsgroepen 18 - 24 jaar, 25 - 39 jaar en 40 - 64 jaar sporten relatief vaker buiten hun stadsdeel (zie ook bijlage 2; tabel B.17).

Er is ook gekeken naar de relatie tussen het dichtbij in de woonbuurt sporten en het organisatieverband. De meeste dicht-bij-huissporters zijn lid van een sportvereniging (30%) of sportschool/fitnesscentrum (28%). Ook individuele sporters (23%) of personen die in informeel verband aan sport doen (19%), zijn actief in de hun woonbuurt.

De omvang van de steekproef laat niet in alle gevallen uitspraken op stadsdeelniveau toe. Wel kan inzicht geboden worden op het niveau van stadsgebieden (grote stadsdelen of clusters van stadsdelen). Hiervoor zijn de stadsdelen als volgt ingedeeld:

Binnenstad:	Binnenstad
Oud West:	Westerpark, Oud West, De Baarsjes, Bos en Lommer
Oud Zuid:	Oud-Zuid
Noord:	Noord
Nieuw West:	Geuzenveld/Slotermeer, Slotervaart/Overtoomse Veld, Osdorp
Nieuw Zuid:	Zuideramstel
Zuidoost:	Zuidoost
Oost:	Oost/Watergraafsmeer, Zeeburg

Afbeelding 6.2 Sporters die (o.a.) binnen het eigen stadsdeel sporten naar stadsgebied (percentage van de sporters)

In de stadsgebieden Noord, Zuidoost, Nieuw West en Oost is het ruime merendeel van de sporters actief in het stadsdeel waar men woont. Dat heeft te maken met de ligging van de buurten ten opzichte van de sportaccommodaties. In dat licht wekt het weinig verbazing dat slechts 30% van de sporters die in Oud West wonen in het eigen stadsgebied aan sport doen.

Tabel 6.2 Vervoer naar sportaccommodatie (percentage van de sporters)

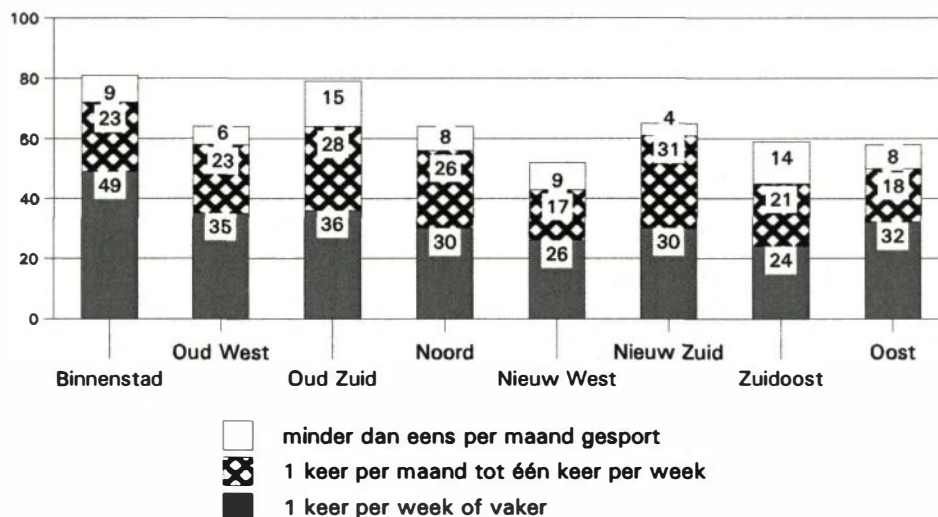
	sporters
auto, motor	30
(brom)fiets	25
te voet	21
openbaar vervoer	9
wordt gebracht	2
anders	0
niet van toepassing	7
weet niet, geen antwoord	4
totaal	100

De meeste sporters gaan met de auto, fiets of te voet naar de accommodatie. Mannen nemen wat vaker de auto dan vrouwen voor accommodatiebezoek. Vrouwen stappen hiervoor weer wat meer op de fiets (zie bijlage 2; tabel B.18).

6.2 Sportdeelname, sportaanbieders en tevredenheid van sporters per stadsgebied

In onderstaande afbeelding wordt een beeld gegeven van sportdeelnameverschillen tussen bewoners van verschillende stadsgebieden.

Afbeelding 6.1 Frequentie van sportbeoefening naar stadsgebied (percentage van de respondenten)

De bewoners van de binnenstad en Oud Zuid sporten het meest. Een forse deelnameachterstand is er in Nieuw West. Ook Zuidoost en Oost blijven achter op het gemiddelde (zie ook bijlage 2; tabel B.19)

Deze sportdeelnameverschillen hangen samen met de bevolkingssamenstelling die per stadsgebied verschilt. Zo zijn mensen die geen hogere opleiding hebben afgemaakt dan MAVO of MULO veel sterker vertegenwoordigd in de stadsgebieden Oost, Nieuw West (beide 55%) en Zuidoost (58%) dan in de Binnenstad of Nieuw Zuid (beide 19%). Net als personen met een lager opleidingsniveau doen Amsterdammers van 40 jaar en ouder minder vaak aan sport. In de stadsgebieden Noord, Nieuw West en Nieuw Zuid wonen relatief meer oudere bewoners dan in andere stadsgebieden. Allochtone bewoners treffen we verhoudingsgewijs het meest aan in Zuidoost, Nieuw West en Oost. Met deze verschillen in bevolkingssamenstelling moeten we goed rekening houden wanneer we de sportdeelname in stadsgebieden met elkaar vergelijken.

Er is ook gekeken naar verschillen tussen de sporters van stadsgebieden in deelname aan de diverse organisatieverbanden. Dit leverde, een paar uitzonderingen daargelaten, geen grote verschillen op in het soort sportaanbod tussen de verschillende stadsgebieden, zoals de volgende tabel laat zien.

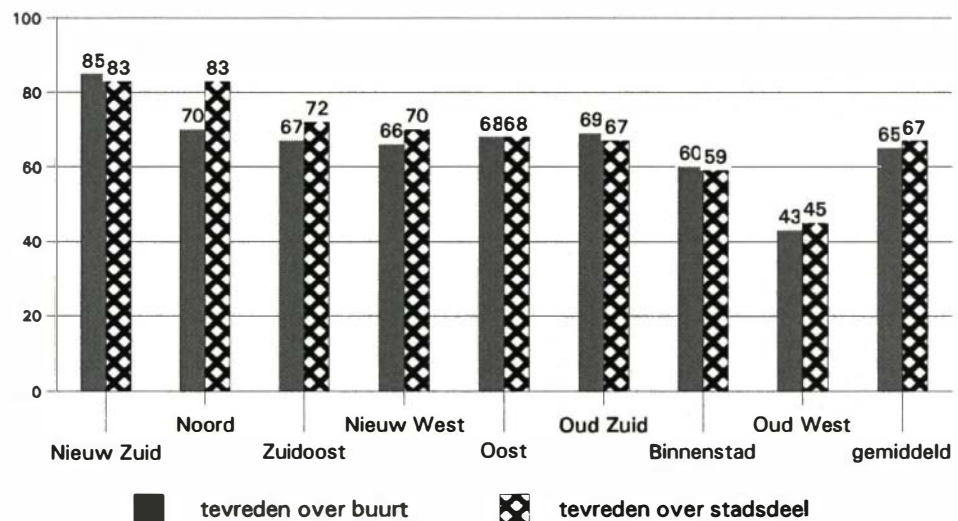
Tabel 6.3 Verband waarin sporten worden uitgeoefend (percentage van de respondenten in stadsgebied)⁵

	Binnenstad	Oud West	Oud Zuid	Noord	Nieuw West	Nieuw Zuid	Zuidoost	Oost
als lid van een sportvereniging	29	19	26	28	18	25	14	18
ongeorganiseerd, individueel	19	20	19	12	14	19	16	14
bij een sportschool, fitness centrum en dergelijke	16	11	16	12	10	14	12	15
ongeorganiseerd met vrienden familie, gezin of collega's	13	10	14	12	5	2	10	11

De belangrijkste uitschieters zijn:

- In Amsterdam-Noord scoren de sportverenigingen met 28% relatief hoog. De andere sportverbanden scoren juist laag tot gemiddeld in Noord. Alleen de binnenstad komt met 29% een procent hoger uit, maar dat is te verwachten gezien de hoge sportdeelname aldaar. Ook Oud en Nieuw Zuid hebben veel verenigingssporters binnen hun grenzen wonen. Zuidoost heeft een zeer laag percentage verenigingssporters (14%).
- Ongeorganiseerde individuele sportbeoefening is het meest populair in Oud West (20% van de bewoners) en het minst in Noord (12%). De verschillen zijn echter niet bijzonder groot. Dat geldt ook voor het bezoek van sportscholen. Het percentage sportschoolbezoekers ligt voor elk stadsgebied tussen de 10% en 16%.
- Ongeveer 10% van de respondenten sport wel eens ongeorganiseerd in groepsverband. Alleen in Nieuw West (5%) en Nieuw Zuid (2%) is dat percentage lager.

Afbeelding 6.3 Tevredenheid van bewoners over sportvoorzieningen in woonbuurt en stadsdeel naar stedelijk gebied (percentage van de respondenten)

Tweederde van de ondervraagde sporters is tevreden over sportvoorzieningen in de eigen buurt en het stadsdeel. Over de voorzieningen in de hele stad is zelfs 85% tevreden (zie bijlage 2; tabel B.20).

Noot 5 Uitkomsten voor alle typen sportverbanden, met uitzondering van individueel, zijn significant.

Het meest tevreden over sportvoorzieningen in de buurt zijn de bewoners van Nieuw Zuid (85% is tevreden), op afstand gevolgd door de stadsgebieden Noord (70%), Oud Zuid (69%) en de andere stadsgebieden.

Het laagste percentage bewoners die tevreden zijn over sportvoorzieningen in de buurt en het stadsdeel is van het stadsgebied van Oud West. Dat is begrijpelijk: in de betreffende stadsdelen zijn weinig sportvoorzieningen. Dat geldt ook voor de Binnenstad (60% is tevreden).

Ruim 90% van de sporters is tevreden over de organisatie van het sportaanbod. In Oost en Nieuw West zijn iets minder sporters tevreden over het aanbod (respectievelijk 87% en 85%, zie bijlage 2; tabel B20).

7 Conclusies en bespreking

7.1 Algemeen

In 1999 heeft 64% van de Amsterdammers wel eens een sport beoefend. De meeste sporters beoefenen een of twee takken van sport. Een op de zes inwoners van Amsterdam beoefent zelfs drie of meer takken van sport. Wanneer we als criterium hanteren dat een sporter tenminste twaalf keer per jaar aan sport doet dan is het Amsterdamse sportdeelnamepercentage 55%. Hieruit kunnen we afleiden dat een kleine minderheid van de sporters incidenteel aan sport doet. Van de sporters doen veruit de meesten twee of drie keer per maand aan sport (28%), een of twee keer per week aan sport (27%) of meer dan twee keer per week aan sport (29%). Bijna een derde van alle Amsterdammers noemt zichzelf een sporter.

Zwemmen, fitness en voetbal zijn duidelijk de meest (regelmatig) beoefende takken van sport in Amsterdam. Daarna volgt een enorme lijst met takken van sport die in Amsterdam beoefend worden. Het aanbod en de vraag naar sport is zeer divers. Meer dan de helft van de sporters (60%) neemt deel aan trainingen. Bijna eenderde van de sporters doet mee aan wedstrijden.

Tweederde van degenen die niet aan sport doen, heeft in het verleden wel gesport. Dat wil tegelijkertijd zeggen dat slechts 12% van de Amsterdammers nooit aan sport heeft gedaan.

Veel Amsterdammers maken via school kennis met sport. Bijna 90% van de schooljeugd (6 t/m 17 jaar) neemt wekelijks deel aan gymnastiek. 90% van degenen die de lessen lichamelijke opvoeding niet volgen, heeft dit vak ook niet op het rooster staan. Bijna alle kinderen halen voor hun twaalfde jaar een zwemdiploma.

7.2 Wie sporten er wel en wie niet?

De sportdeelname daalt met het voortschrijden van de leeftijd, hoewel de verschillen niet meer zo groot zijn als voorheen. Van de groep 40-64 jaar doet meer dan de helft (56%) aan sport. Voor de groep 65-80 jaar is dat altijd nog 49%. De jongste groep (6-11 jaar) heeft met 83% het hoogste deelnamepercentage. Toch kunnen we hier een kanttekening bij plaatsen. Als we uitgaan van het landelijke sportdeelnamecriterium (tenminste 12 keer per jaar deelnemen aan sport), dan valt 28% van de kinderen uit deze groep weg, en blijft het deelnamepercentage steken op 55%. Dat is lager dan dat van de groepen 12-17 jaar (63%), 18-24 jaar (59%) en 25-39 jaar (63%). Kortom, als we een strenger criterium hanteren, dan zijn de verschillen tussen de leeftijdsgroepen helemaal niet zo groot.

Dat de verschillen tussen de leeftijdsgroepen niet meer zo groot zijn als voorheen, heeft twee verklaringen:

- Onder de jongere leeftijdsgroepen (tot 25 jaar) zijn allochtonen van Turkse, Marokkaanse en Surinaamse afkomst sterk vertegenwoordigd. Vooral de meisjes en vrouwen uit deze bevolkingsgroepen doen beduidend minder vaak aan sport.
- Tot in de jaren zeventig was het voor velen gebruikelijk om in de periode van gezinsvorming te stoppen met sportbeoefening. Tegenwoordig is dat niet meer zo. Velen gaan tot op hoge leeftijd door met het beoefenen van sport. Bovendien hebben veel oudere Amsterdammers, in tegenstelling tot vroeger, op jonge leeftijd al kennis gemaakt met sport.

Dat bevordert sportdeelname op hogere leeftijd. Het aandeel allochtonen onder de hogere leeftijdsgroepen is vrij beperkt.

De verschillen in sportdeelname tussen mannen en vrouwen zijn ook niet zo groot (66% versus 63%). Zwemmen en fitness zijn bij beide seksen populair. Mannen nemen vaker deel aan voetbal, wielersport en trimmen meer. Vrouwen doen meer aan aerobics, wandelsport en gymnastiek.

Wel is er een duidelijk verband tussen opleidingsniveau en sportdeelname. Hoe hoger de afgeronde opleiding hoe vaker men aan sport doet. Amsterdammers met een HBO- of universitair diploma doen veruit het meest aan sport. Mensen zonder opleiding of met uitsluitend een basisschooldiploma beoefenen beduidend minder vaak een sport. Daartussen is een middengroep van VBO tot VWO met een deelnamepercentage dat schommelt tussen de 50 en 60%.

De relatie tussen netto inkomen en sportdeelname is minder sterk. Alleen de hoogste inkomensgroep (f 4.501 of hoger) springt eruit met een deelnamepercentage van 75%. De groepen daaronder ontlopen elkaar niet veel. Opvallend is dat de laagste inkomensgroep (minder dan f 1.500) meer sporters bevat dan de twee groepen die daar direct boven liggen. Dit hangt waarschijnlijk samen met het feit dat deze groep grotendeels uit alleenstaanden bestaat. Wellicht houdt dit ook verband met de beschikbare hoeveelheid vrije tijd van de groep uitkeringsafhankelijken.

De uitspraak dat autochtonen in Amsterdam meer aan sport doen dan allochtonen zegt op zichzelf niet zo veel. Allochtonen uit geïndustrialiseerde landen en allochtonen uit overige niet-geïndustrialiseerde landen doen ongeveer even veel aan sport als autochtone Amsterdammers. Er is wel een groot verschil in sportdeelname tussen Amsterdammers van Nederlandse afkomst sporten en inwoners die behoren tot de drie grootste allochtone groepen: Surinamers/Antillianen, Marokkanen en Turken. 70% van de Nederlandse Amsterdammers doet aan sport ten opzichte van 47% van de Surinamers/Antillianen, 44% van de Marokkanen en 38% van de Turken.

De deelnameachterstand van de drie grootste etnische groepen is grotendeels toe te schrijven aan de lage sportdeelname van de volwassenen uit deze groepen, en is op zijn beurt weer grotendeels af te leiden uit het lage opleidingsniveau. Jongens uit deze groepen doen bijna even veel aan sport als hun Nederlandse leeftijdgenoten. Turkse en Marokkaanse meisjes sporten echter weinig vergeleken met andere meisjes. De laagste sportdeelname is geconstateerd bij Turkse en Marokkaanse vrouwen (19% en 15%). Dit staat in schril contrast met de deelname van Nederlandse vrouwen (73%) die overigens hoger is dan die van mannen (64%). Die trend is ook te zien bij de jeugd, waar meer autochtone meisjes (90%) sporten dan jongens (82%).

Uit deze achtergrondgegevens van sporters kunnen we afleiden dat sportbeoefening sterk samenhangt met het opleidingsniveau en met het land van herkomst. Daarnaast speelt in beperkte mate ook de leeftijd en het inkomensniveau een rol bij het al dan niet aan sport doen. Individuele motieven geven enig inzicht in de vraag waarom mensen stoppen met sport. De meesten zeggen dat ze geen tijd meer hebben (37%) of fysieke problemen ondervinden (23%). Motieven waarmee het sportbeleid veelal rekening houdt, zoals 'te duur' ((2%), 'onvoldoende sportaanbod' (1%) of 'accommodatie ligt te ver af' (1%), worden nauwelijks genoemd.

7.3 Organisatie en accommodatie

Het meest genoemde organisatieverband waarbinnen men sport in Amsterdam is de sportvereniging. Een op de vier Amsterdammers is lid van een sportvereniging, dat is 38% van de sporters. Andere manieren om aan sport te doen zijn: individueel, alleen (31 % van de sporters), bij commerciële aanbieders (23%) of met een groepje vrienden, familie (19%). Per tak van sport verschilt steeds het aandeel dat de diverse organisatieverbanden erin hebben. Zo zijn voetbal en zwemmen nog steeds echte verenigingssporten. Voor fitness gaat men naar de sportschool, en wielrennen/toerfietsen doen Amsterdammers veelal individueel of met een groepje vrienden.

Als we kijken waar de verschillende sportaanbieders hun klanten vandaan halen, dan zien we het volgende beeld. De jeugd tot 17 jaar is sterk vertegenwoordigd in de verenigingssport. Commerciële sportaanbieders hebben hun grootste klantengroepen in de leeftijdsklasse 20-30 jaar. Individuele sportbeoefening treffen we in gelijke aantallen aan onder de sporters boven de 18 jaar. Sporten in informeel groepsverband neemt vanaf een jaar of 20 gestaag af en is, ten opzichte van de andere drie organisatieverbanden, het minst in zwang.

Verder kunnen we concluderen dat mannen vaker lid zijn van een sportvereniging, en dat vrouwen de sportschool of het fitnesscentrum meer opzoeken. Commerciële sportaanbieders zijn overigens populair onder alle lagen van de bevolking, hoewel hoog opgeleiden veruit het meeste gebruik maken van het commerciële sportaanbod. Sportverenigingen rekruteren de meeste leden uit de midden-inkomensgroepen.

Als we kijken naar etnische achtergrond, dan geldt dat Nederlanders relatief vaker lid zijn van een sportvereniging en ook veel individueel aan sport doen. Marokkanen en Surinamers/Antillianen bezoeken regelmatig een sportschool. Informeel sporten in groepsverband komt relatief meer voor onder Marokkanen.

De gemiddelde sporter geeft in 1999 gemiddeld f 750,- uit aan de meest beoefende tak van sport. De meeste sporters besteden jaarlijks zo rond de f 250,- aan contributie/deelnemersbijdrage. Een op de vijf sporters vindt dat de contributie aan de hoge kant is. De duurste sporten zijn golf en toerfietsen, de goedkoopste wandelsport, hardlopen, trimmen en gymnastiek. De jaarlijkse deelnemersbijdrage bij een sportschool/fitnesscentrum ligt overwegend rond de f 550,-.

Sportverenigingen kunnen relatief lage contributies in rekening brengen bij hun leden omdat zij hoofdzakelijk met vrijwilligers werken. Liefst 11% van alle Amsterdammers verricht vrijwillig werkzaamheden voor een sportvereniging. De meesten daarvan hebben een ondersteunende functie (37%), een sporttechnische functie (21%) of zitten in het bestuur (16%).

Een deel van de deelnemersbijdragen van sporters wordt door de sportaanbieders uitgegeven aan huur, beheer en onderhoud van sportaccommodaties. Amsterdammers maken gebruik van talloze specifieke of minder specifieke sportaccommodaties, die al of niet in beheer zijn van de gemeente Amsterdam, in casu de stadsdelen. Het meest gebruikt worden sportscholen, zwembaden, sportterreinen en sporthallen (alle worden gebruikt door 12 tot 18% van de sporters). Uit de antwoorden van de sporters blijkt dat de openbare ruimte veel gebruikt wordt om te sporten: straat, plein, park, trapveld, strand, op het water of in het bos vormen samen een behoorlijke antwoordcategorie met een omvang van ongeveer 30% van de sporters.

Negen van de tien sporters zijn tevreden over de sportaccommodaties waarvan zij gebruik maken. De overgrote meerderheid is positief over het dagelijks onderhoud, de bereikbaarheid, parkeerfaciliteiten en

sporttechnische uitrusting van de accommodaties. Eenderde van de sporters is kritisch over de hygiëne. Een achtste van de sporters voelt zich soms of regelmatig onveilig bij de sportaccommodatie. Dit betreft meestal bezoekers van sporthallen en sportzalen.

7.4 Stadsgebieden en sport

De meeste sporters beoefenen hun sport dicht bij huis: 53% in de woonbuurt en 21% op een andere plek in het stadsdeel. Dicht-bij-huissporters maken gebruik van alle soorten sportaanbod.

Sportverenigingen en sportscholen zijn hierbij de meest populaire sportaanbieders.

Bijna een op de vier Amsterdamse sporters doet (ook) buiten de stad aan sport. Veel sporters gaan per fiets (25%) of te voet (21%) naar de accommodatie. Slechts 9% maakt daarvoor gebruik van het openbaar vervoer.

De sportdeelname verschilt enigszins per stadsgebied. Deze verschillen houden verband met de bevolkingssamenstelling van deze gebieden. Inwoners van de Binnenstad (81%) en Oud-Zuid (79%) doen het meest aan sport. De westelijke tuinsteden (Nieuw-West: 52%) en de stadsdelen Oost/Watergraafsmeer en Zeeburg (samen Oost: 57%) herbergen de minste sporters.

Het deelnamepercentage van de overige stadsgebieden ligt rond de 62%. Een meerderheid van tweederde van de sporters is tevreden met de sportvoorzieningen die de buurten en stadsdelen bieden. Zuideramstel en Noord (beide 83%) zijn het meest tevreden over het stadsdeel, Oud West (45%) en Binnenstad (59%) het minst. De overige stadsdelen scoren tussen de 67 en 72%. Negen van de tien sporters is tevreden over de organisatie van het sportaanbod. Hierbij is nauwelijks verschil te onderkennen tussen stadsdelen.

Bijlage 1 Achtergrondgegevens steekproef

Tabel A.1 Etniciteit⁶ (percentage van de respondenten)

	respondenten
Nederlands	58
Surinaams	10
Antilliaans	1
Turks	4
Marokkaans	7
overige niet geïndustrialiseerd	9
Zuid-Europees	2
overige geïndustrialiseerd	10
totaal	100

Een aanzienlijk deel van de Amsterdamse bevolking en dus ook van de steekproef is van allochtone afkomst. Surinamers vormen veruit de grootste allochtone groepering.

Tabel A.2 Etniciteit naar leeftijd (percentage per bevolkingsgroep)

	6 t/m 11	12 t/m 17	18 t/m 24	25 t/m 39	40 t/m 64	65 en ouder	totaal
Nederlands	5	4	7	29	42	12	100
Surinaams & Antilliaans	6	12	16	34	28	5	100
Turks	17	15	15	26	26		100
Marokkaans	21	18	15	19	25	3	100
overige niet geïndustrialiseerd	3	11	8	30	36	12	100
overige geïndustrialiseerd	10	12	12	36	28	3	100
totaal	7	8	10	30	37	9	100

De leeftijdsopbouw binnen de verschillende groepen loopt sterk uiteen. Onder bijna alle vermelde etnische groepen die naast 'Nederlands' worden genoemd zijn relatief veel jongeren en weinig ouderen. Alleen de groep overig geïndustrialiseerd heeft een met de Nederlanders vergelijkbare leeftijdsopbouw. De verschillen in leeftijdsopbouw zijn ook in de Amsterdamse bevolkingscijfers terug te vinden.

Noot 6 De steekproef is gewogen naar etniciteit.

Tabel A.3 Netto inkomen per maand (percentage ven de respondenten)

	respondenten
< 1500	6
1501-2100	12
2101-3000	18
3001-4500	18
4501 plus	22
geen antwoord	25
totaal	100

Tabel A.4 Gezinssamenstelling (percentage ven de respondenten)

	respondenten
alleenstaande	21
paar met kind	36
eenoudergezin	10
paar zonder kind	27
anders	5
geen antwoord	1
totaal	100

Bijlage 2 Extra tabellen

Tabel B.1 Lijst op alfabet met beoefende sporten (percentage van de sporters)

	Alle beoefende sporten	Belangrijkste sport(en)
aerobics, steps	9	6
American football	0	0
atletiek	2	2
autosport	0	0
badminton	3	2
basketbal	5	3
biljarten	1	1
(hand)boogschieten	-	-
bowling, kegelen	1	0
bridge	2	2
cricket	0	0
dammen	1	0
(ballroom) dansen	4	3
darts	1	1
duiksport	-	-
fitness	18	13
golf	3	2
gymnastiek, turnen	4	4
handbal	1	1
hockey	3	3
honkbal, softbal	1	1
ijshockey	0	-
jeu de boules	-	-
kaatsen	0	0
kanoën	1	0
kick-thaiboxen	1	0
klimsport	1	0
korfbal	1	0
midgetgolf	-	-
motorsport	1	1
paardensport, ruitersport	2	2
roeien	2	2
rugby	0	0

	Alle beoefende sporten	Belangrijkste sport(en)
schaatsen	5	2
schaken	1	1
schermen	0	0
schieten (pistool, kleiduiven)	0	-
skateboarden	-	-
skeeleren, in-line skaten	4	2
skiën, langlaufen, snowboarding	4	1
snooker	0	0
sportvissen	0	0
squash	7	4
surfen, plankzeilen	-	-
tafeltennis	1	1
tennis	11	7
touwtrekken	-	-
triathlon	-	-
trimmen, hardlopen, joggen	9	5
vechtsporten	4	3
veldvoetbal	14	11
vliegen, hanggliding, parachutespringen	1	1
volleybal, beachvolleybal	3	2
wandelsport	9	6
waterpolo	0	0
wielrensport, toerfietsen, mountainbiking	12	5
worstelen	-	-
zeilen	2	2
zwemmen	27	18
andere sporten	6	-
	197	120

Tabel B.2 Zelfbeeld als sporter naar type sporter (percentage van de sporters)

	1 keer per maand of minder	2/3 keer per maand	½ keer per week	3 of meer keer per week, geen competitie	'3 of meer keer per week, wel competitie
ja, zonder meer	11	25	25	29	61
ja, tamelijk	11	21	25	19	13
enigszins	16	21	15	13	16
nee, nauwelijks	32	25	24	21	8
nee, helemaal niet	32	8	8	17	3
weet niet, geen antwoord			1	2	
	100	100	100	100	100

Tabel B.3 Aard van sportbeoefening naar wel (zonder meer/ tamelijk) of niet (enigszins/nauwelijks/ helemaal niet) zelfbeeld als sporter

	wel sporter	geen sporter	totaal
als lid sportvereniging	56	44	100
bij een sportschool	48	52	100
deelgenomen aan training	56	45	100
speelt in competitie	68	32	100
deelgenomen aan wedstrijden	64	36	100
deelgenomen aan toernooien	70	30	100

Tabel B.4 Sportverleden niet sporters met sportverleden (percentage niet sporters die wel hebben gesport in verleden)

	niet sporters met sportverleden
sportvereniging	52
sportschool, fitnesscentrum, skischool, manege, tennisschool, andere commerciële sportaanbieder	17
alleen, individueel (bijvoorbeeld joggen)	13
met vrienden, familie, gezin	5
met school buiten schooltijd	4
sportbuurtwerk, sportinstuif, streetball, buurthuis, wijkcentrum, migrantenclub, welzijnswerk	3
via het werk (bedrijf, overheid)	1
in ander verband	2
weet niet, geen antwoord	3
	100

Tabel B.5 Verband van beoefening belangrijkste sporten (percentage van de beoefenaars dat bij een bepaalde sportaanbieder actief is)

	zwemmen	voetbal	fitness	wielersport	tennis	totaal
als lid van een sportvereniging	15	62	2	5	70	25
ongeorganiseerd, alleen/ individueel	40	4	10	49	12	20
bij een sportschool, fitnesscentrum en dergelijke	9	3	81	0	4	15
ongeorganiseerd met vrienden, familie, gezin of collega's	19	22	0	41	6	12

Tabel B.6 Belangrijkste reden niet sporters met sportverleden waarom ze zijn gestopt (percentage van de voormalige sporters per leeftijdsgroep)

	6 t/m 11	12 t/m 17	18 tot 24	25 t/m 39	40 t/m 64	65 +	totaal
geen tijd (meer) andere bezigheden	14	38	44	58	34	-	37
fysieke problemen	-	15	17	14	28	37	23
geen zin (meer), geen interesse	43	38	11	8	19	7	15
te oud	-	-	11	3	9	57	13
verhuisd	29	-	-	4	2	-	2

Tabel B.7 Belangrijkste reden niet sportenden met sportverleden waarom ze zijn gestopt met sporten (percentage van de voormalige sporters per sekse)

	man	vrouw	totaal
fysieke problemen (blessure, afgekeurd, ziek, lichamelijke beperking)	27	18	23
te oud	16	8	13
geen tijd, andere bezigheden	35	41	37
geen zin (meer), geen interesse	15	16	15

Tabel B.8 Belangrijkste reden van voormalige sporters waarom ze zijn gestopt (percentage van de voormalige sporters per inkomensgroep)

	< 1500	1501-2100	2101-3000	3001-4500	4501 plus	totaal
geen tijd, andere bezigheden	11	26	40	48	52	37
fysieke problemen	50	28	13	19	23	23
geen zin (meer), geen interesse	22	16	23	15	10	15
te oud	11	19	13	8	10	13
te duur	6	2	-	-	-	2

Tabel B.9 Belangrijkste reden waarom voormalige sporters zijn gestopt met sporten (percentage van de voormalige sporters per etnische groep)

	Nederlands	Surinaams/ Antilliaans	Turks	Marokkaans	totaal
fysieke problemen)	28	21	29	13	23
te oud	15	5	-	6	13
te duur	-	8	-	6	2
geen tijd, andere bezigheden	35	44	43	38	37
geen zin (meer), geen interesse	14	12	14	13	15

Tabel B.10 Verband van beoefening meest beoefende sport(en) (percentage van de sporters)

	sporters
als lid van een sportvereniging	38
ongeorganiseerd, alleen/ individueel	31
bij een sportschool, fitnesscentrum en dergelijke	23
ongeorganiseerd met vrienden, familie, gezin of collega's	19
georganiseerd door gemeente, sociaal-cultureel werk, sportbuurtwerk of welzijnswerk	5
georganiseerd door werkgever/ bedrijf of in kader van bedrijfssport	2
studentensportkaart, studentensport	1
in het kader van schoolsport buiten de gymnastiekles	1
in verband met sportvakantie	1
onder medische begeleiding (bv fysiotherapeut)	1
in ander verband	6
weet niet, geen antwoord	5

Tabel B.11 Oordeel over contributie/deelnemersbijdrage (percentages sporters)

	sporters
hoog	20
normaal	42
laag	12
weet niet/ geen antwoord	27
	100

Tabel B.12 Gebruik stadspas voor sportbeoefening (percentages sportende stadspasbezitters)

	stadspasbezitters
maakt wel gebruik van stadspas	33
maakt geen gebruik van stadspas	65
weet niet/ geen antwoord	2
	100

Tabel B.13 Meest gebruikte sportaccommodaties (percentage van de sporters)

	sporters
sportschool, fitnesscentrum	18
zwembad	18
sportterrein (sportveld, tennisbaan, golfcourse)	17
sporthal of tennishal	12
sportzaal	7
op straat, pleintje	7
park, trapveldje	7
buurthuis, wijkgebouw	6
meer, sloot, water	6
gymlokaal	4
thuis, tuin	3
schaatsbaan of schaatshal	2
dans/ balletschool	2
manege	1
bos	1
café/ bar	1
strand	1
trimbaan	0
elders	12
weet niet, geen antwoord	5

Tabel B.14 Gebruik verschillende typen sportaccommodaties naar leeftijdsgroepen (percentage van de sporters per leeftijdsgroep)

	6 t/m 11	12 t/m 17	18 t/m 24	25 t/m 39	40 t/m 64	65 en ouder	totaal
sportschool, fitness	5	27	27	22	13	0	18
zwembad	41	3	25	15	15	28	18
sportterrein (sportveld)	24	27	12	24	10	10	17
sporthal of tennishal	10	22	11	13	10	4	12
op straat, pleintje	14	8	5	3	11	14	7
park, trapveldje	6	3	5	12	7	0	7
sportzaal	10	6	5	8	10	0	7
buurthuis, wijkgebouw	5	5	0	3	7	26	6

Tabel B.15 Oordeel sportaccommodatie naar type accommodatie (percentage van de sporters)

	tevreden	neutraal	ontevreden
sportterrein (sportveld)	88	8	4
zwembad	89	8	3
sporthal of tennishal	94	4	2
sportzaal	97	-	3
sportschool, fitness	91	9	-
buurthuis, wijkgebouw	100	-	-
totaal	91	6	3

Tabel B.16. Plaats van sportbeoefening naar sekse (percentage van de sporters per sekse)

	man	vrouw	totaal
in woonbuurt	42	62	53
elders in uw stadsdeel	23	21	21
elders in Amsterdam	34	28	30
buiten Amsterdam	26	21	23
buitenland	3	3	3
weet niet, geen antwoord	2	3	2

Tabel B.17 Nabijheid sportlocatie naar leeftijdscategorie (percentage van de sporters per leeftijdsgroep)

	6 t/m 11	12 t/m 17	18 t/m 24	25 t/m39	40 t/m 64	65 en ouder	totaal
in woonbuurt	81	86	43	41	47	70	53
elders in uw stadsdeel	30	22	11	18	19	46	21
elders in Amsterdam	14	24	33	38	32	6	30
buiten Amsterdam	5	0	34	32	24	18	23
buitenland	0	0	2	4	5	0	3
weet niet, geen antwoord	0	2	4	3	4	0	2

Tabel B.18 Vervoer naar sportaccommodatie

	man	vrouw	totaal
auto, motor	34	28	30
(brom)fiets	22	29	25
te voet	23	21	21
openbaar vervoer	10	9	9
wordt gebracht	1	3	2
anders	0	0	0
weet niet, geen antwoord, n.v.t.	10	9	13
totaal	100	100	100

Tabel B.19 Aantal beoefende sporten stadsgebieden (percentage alle respondenten)

	0	1	2	3	4 of meer	totaal
Binnenstad	19	22	31	16	12	100
Oud West	37	32	13	9	10	100
Oud Zuid	21	26	33	12	8	100
Noord	36	35	20	6	2	100
Nieuw West	48	27	13	9	3	100
Nieuw Zuid	36	28	21	6	9	100
Zuidoost	41	33	10	10	6	100
Oost	42	19	16	10	12	100
totaal	36	28	19	10	8	100

Tabel B.20 Tevredenheid sportvoorzieningen en mogelijkheden naar stedelijk gebied (percentage van de respondenten)

	buurt		stadsdeel		Amsterdam	
	tevreden	ontevreden	tevreden	ontevreden	tevreden	ontevreden
Binnenstad	60	26	59	24	75	14
Oud West	43	46	45	39	87	10
Oud Zuid	69	16	67	18	81	9
Noord	70	22	83	13	92	2
Nieuw West	66	25	70	21	87	6
Nieuw Zuid	85	9	83	10	92	4
Zuidoost	67	27	72	24	88	5
Oost	68	21	68	15	82	9
totaal	65	25	67	21	85	8

Tabel B.21 Oordeel over de sportaanbieders in de verschillende stadsregio's (percentage van sporters)

	tevreden	neutraal	ontevreden
Binnenstad	93	5	2
Oud West	91	4	4
Oud Zuid	93	4	4
Noord	90	7	3
Nieuw West	85	14	2
Nieuw Zuid	92	8	-
Zuidoost	94	4	2
Oost	87	5	8
totaal	91	6	3

Tabel B.22 Verband van beoefening belangrijkste sporten naar leeftijdscategorieën (percentage van de respondenten)

	6 tot 11 jaar	12 tot 17 jaar	18 tot 24 jaar	25 tot 39 jaar	40 tot 54 jaar	55 t/m 64 jaar	65 en ouder	totaal
als lid sportvereniging	41	39	13	22	16	22	16	22
bij een sportschool	13	20	25	17	9	5	2	13
individueel	5	5	21	19	19	9	22	17
informele sportgroep	12	15	15	10	8	10	5	10
door gemeente	1	1	1	3	3	4	3	3
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

**Tabel B.23 Stedelijk gebied naar hoogst voltooide opleiding naar stadsgebied
(percentage inwoners per stadsgebied)**

	Binnen stad	Oud West	Oud Zuid	Noord	Nieuw West	Nieuw Zuid	Zuidoost	Oost	totaal
geen opleiding of la	3	4	5	6	7	1	5	11	5
lagere school, basis	3	12	15	13	12	7	16	12	11
VBO, LBO (huishoud-,	8	10	10	19	15	5	20	16	13
MAVO, MULO	5	12	6	11	21	6	17	16	12
MBO-LANG	6	6	8	18	12	9	15	7	10
HAVO, VWO, HBS, MMS	18	15	17	9	13	22	11	12	14
HBO	15	26	12	16	12	20	10	12	16
WO, universiteit	41	15	24	6	5	29	5	11	16
weet niet	1	2	3	2	4		2	3	2
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100